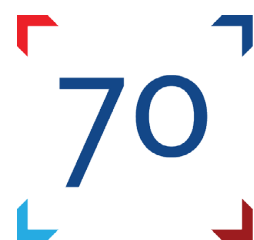
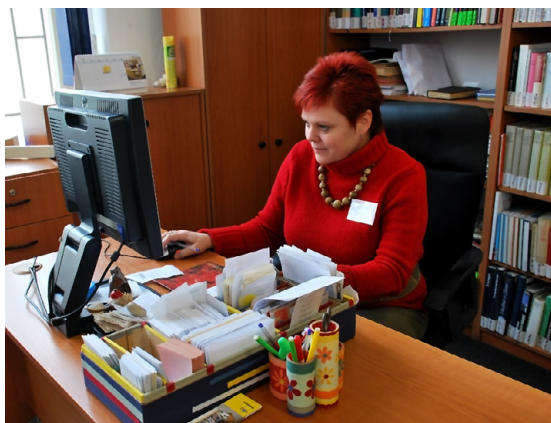
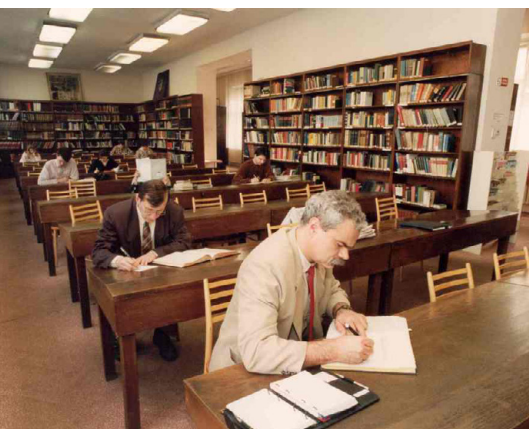


**70 LET VĚDECKÉ KNIHOVNY
V OSTRAVĚ**



Moravskoslezská
vědecká knihovna
1951—2021



70 LET VĚDECKÉ KNIHOVNY V OSTRAVĚ

MORAVSKOSLEZSKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V OSTRAVĚ
OSTRAVA 2020

70 let vědecké knihovny v Ostravě / Libuše Foberová a kolektiv
Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2020

Recenzovali:

prof. PhDr. Dušan Katuščák, Ph.D.

doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

© Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2020

Elektronická publikace, Ostrava 2020

ISBN 978-80-7054-294-1

Obsah

Úvodní slovo Iva Vondráka	8
Úvodní slovo Jaromíra Kubíčka	10
Historie knihovny do roku 2001	13
Knihovna v letech 2001–2021	31
Vize Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě	53
Přehled ředitelů	69
Výběrová bibliografie	73
Resumé (ENG)	92
Resumé (POL)	94



OTVĚRAČÍ DOBA KIMHOVY
 od úterý do neděle od 8.00 do 18.00
 v ostatních dnech dle rozpisu otevírací doby koupaliště

POHODU	8:00-18:00
UŠLET	8:00-18:00
STŘEŠKA	9:00-13:00
OTEVŘENÍ	9:00-18:00
ZAVŘENÍ	

Městský úřad
 (ing)

Městský úřad vodní a kanalizační organizace
 v Olomouci se příspěvkovou organizací
 zřizování Městské koupaliště v Olomouci

Městský úřad vodní a kanalizační organizace



Úvodní slovo



*prof. Ing. Ivo Vondrák, CSc.,
hejtman Moravskoslezského kraje*

Úvodní slovo Iva Vondráka

Vážení čtenáři,

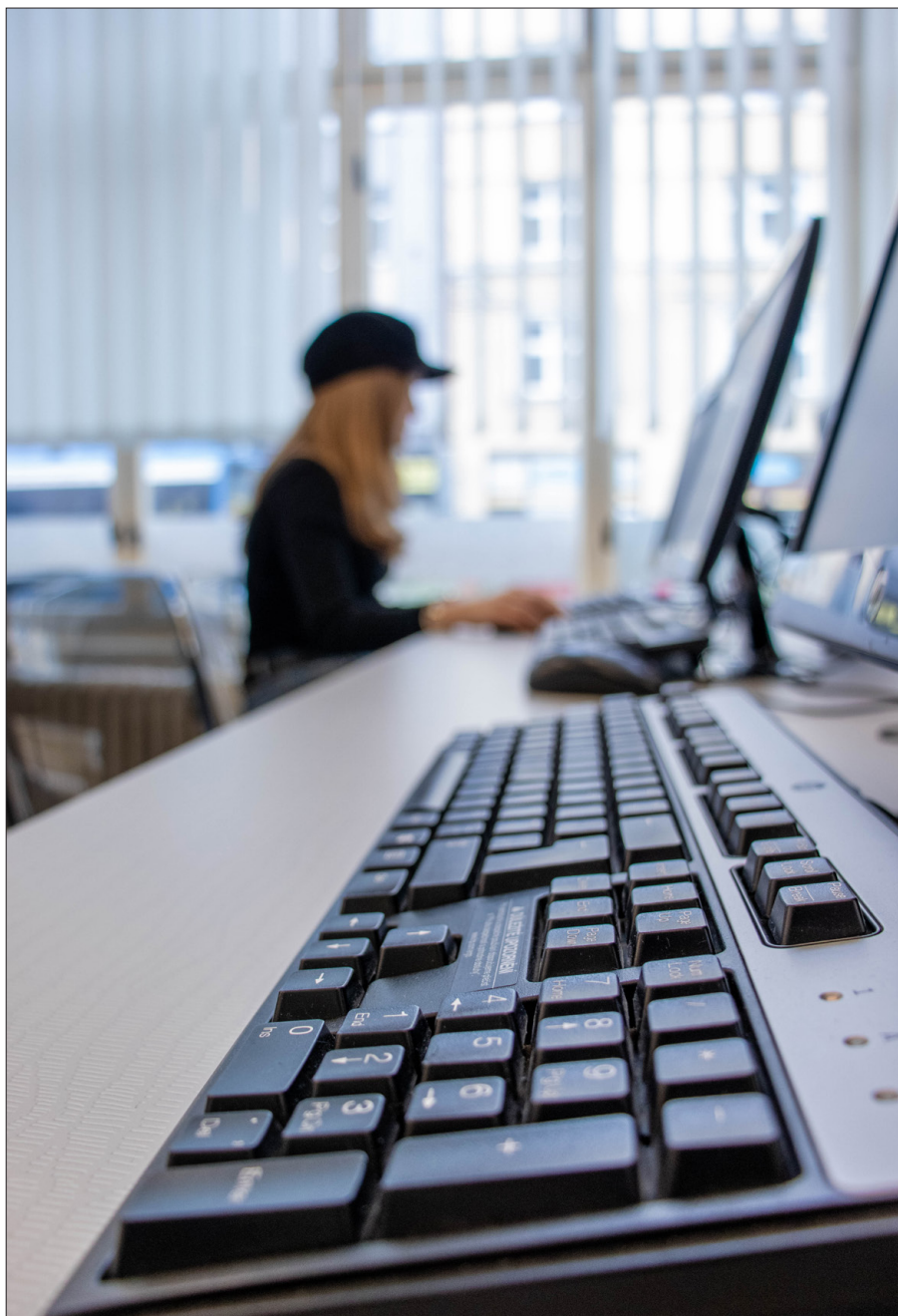
k 70. narozeninám se zralé dámě sluší popřát hodně zdraví, lásky a radosti z vnoučat. Aby mohla v klidu vzpomínat na svoje mládí a svým následovníkům s nadhledem předávala své bohaté životní zkušenosti. A stárla s grácií. Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě bych však chtěl popřát něco navíc.

I ona může být pyšná na svoji minulost. Vždy byla v popředí technologického knihovnického vývoje v naší zemi, vždy ostatní inspirovala, fungovala jako spolehlivá a ve své době moderní instituce podporující a rozvíjející vzdělanost. Neznám studenta, vědce, lékaře nebo podnikatele, který by svého úspěchu a uznání dosáhl bez toho, aniž by hodiny a hodiny strávil ve studovně nad skripty a materiály z vědecké knihovny. Neznám učence, kteří by ke svým objevům nepotřebovali také knihovnické služby.

Vědecká knihovna 21. století však už není jenom o půjčování knih, kvalitních studijních materiálů či přípravě rešerší. Nejde jen o uskladnění knih pod jednou střechou, ale o vytvoření kreativního prostoru pro setkávání lidí. Vědecká knihovna by měla být moderním informačním, komunikačním a technologickým centrem, které nabízí nejen offline, ale i online média, plní sociálněintegrační funkci, stává se místem pro komunikaci, je jedním z uzlových bodů znalostních sítí. A funguje přitom v adekvátním prostředí.

Moravskoslezské vědecké knihovně proto nepřeji důstojné stáří a nostalgii. Přeji jí drive a víru v nekonečné mládí. A věřím, že dokáže být věčně mladá. Má k tomu dobře našlápnuto. Už teď rozvíjí a rozšiřuje svoje IT služby, vytváří nové vzdělávací programy, učí „čtenáře“ informační a digitální gramotnosti, knihovníci se mění na informační kouče. Věřím také, že se nám podaří postarat se i o to, aby měla pěkné sídlo a odpovídající zázemí.

Jako Moravskoslezský kraj přechází od těžby uhlí k těžbě dat, přeji i Moravskoslezské vědecké knihovně úspěšnou proměnu z „lístkové“ na vzdělávací instituci digitálního věku. Těším se na mozkový jogging a další online chytré vychytávky.





*doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.,
bibliograf, knihovník a historik,
zakladatel a v letech 1992–2010
předseda Sdružení knihoven České
republiky*

Úvodní slovo Jaromíra Kubíčka

Česká republika je pokládána za stát s nejpočetnější sítí veřejných knihoven. Do této knihovnické a informační struktury se zapsala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě svou tradicí úspěšné knihovnické a informační sedmdesátileté práce. Ve smyslu knihovního zákona ze dne 29. června 2001 č. 257 Sb. je krajskou knihovnou a v plném rozsahu vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, jak o tom přesvědčivě vypovídá i tato jubilejní publikace.

Při vzniku ostravské vědecké knihovny stálo rozhodnutí Ministerstva školství, věd a umění z roku 1949 o zřízení knihoven v sídlech vysokých škol. Vedle stávajících univerzálních veřejných knihoven v Praze, Brně a Olomouci přibýly knihovny podobného typu kromě Ostravy ještě v Českých Budějovicích, Plzni a Hradci Králové. Jsou to všechno města, ve kterých již působily samostatné velké veřejné knihovny zřizované obcí, ovšem pro potřeby studentů i pedagogů a vědeckých pracovišť v nich působí také samostatné knihovny vědecké, jejichž zřizovatelem bylo příslušné ministerstvo a po územní reorganizaci v roce 2001 krajský úřad.

Základem každé knihovny je knihovní fond. Pro vědecké knihovny je jedním z hlavních zdrojů budování sbírek zákonné právo povinného výtisku, které zavazuje nakladatele odevzdat nové publikace ke studijním účelům. Ještě před vznikem ostravské vědecké knihovny získala v roce 1950 právo povinného výtisku, pokud bude vyžádán, Vysoká škola báňská v Ostravě. Po vydání novely vyhlášky 1. června 1963 nabyla právo dostávat automaticky po jednom výtisku od knih i časopisů z celého státu také ostravská vědecká knihovna. Svou dosavadní specializaci na technické obory tak rozšířila v univerzální pojetí knihovního fondu, který narůstal daleko rychleji než předtím. V současné době se vztahuje právo povinného výtisku pro ostravskou vědeckou knihovnu jen na vydavatele v Moravskoslezském kraji, kteří knižní publikace zasílají do knihovny. Povinný výtisk se po zákonných úpravách v roce 1995 již nestal hlavním zdrojem nových přírůstků knihovního fondu, který je profilován především nákupem podle struktury požadavků čtenářů a možností knihovny. Kromě klasických dokumentů mohou čtenáři rovněž využívat elektronické databáze, které knihovna zpřístupňuje díky svým členstvím v konsorciálních projektech.

Ve struktuře knihoven přísluší krajské knihovně úkol nejen získávání a trvalého uchovávání v regionu vydávané literatury, ale také její bibliografické zpracování a zpřístupnění. Pro ostravskou vědeckou knihovnu je příkladné databázové zpracování retrospektivní bibliografie podle okresních celků, z nichž některé vyšly i tiskem. Tato tradiční knihovnická činnost však nabyla moderní podoby soustavnou digitalizací v projektu Digitální knihovna Moravskoslezského kraje, která v systému Kramerius již obsahuje tisíce dokumentů dostupných online. Vybrané tituly pak knihovna zpracovává v podobě e-knih. Je velmi cenné, že digitalizační projekt probíhá ve spolupráci s paměťovými institucemi Moravskoslezského kraje.

Spolupráci s veřejnými knihovnami v kraji organizuje útvar metodiky a kromě tvorby a cirkulace výměnných fondů prostřednictvím pověřených knihoven je jeho stěžejním úkolem systém vzdělávání knihovníků. Přednášky, semináře, kurzy profesního vzdělávání jsou oceňovány jako předpoklad zvyšování úrovně knihovnicko-informačních služeb. Díky zakotvené součinnosti se Slezskou univerzitou nenajdeme u nás druhou krajskou knihovnu, ve které by se našlo tolik pracovníků podílejících se na vysokoškolské přípravě budoucích knihovníků, jako je tomu v případě ostravské vědecké knihovny.

Rozvoj informační společnosti vyžaduje aktivní zapojení knihoven. Své úkoly plní Moravskoslezská vědecká knihovna cílevědomě a úspěšně, ovšem v omezených prostorových podmínkách. Od svého založení sídlí v přízemí budovy Nové radnice. Výstavba nové účelové knihovny byla přáním již několika generací knihovníků i čtenářů. Lze si jen přát, aby k tomu došlo. Široká veřejnost a čtenáři krajské knihovny třetího největšího města v naší republice si to nesporně zaslouží.



Historie knihovny do roku 2001



K nejstarší historii knihovny

Oficiální vznik dnešní Moravskoslezské vědecké knihovny, tehdy jako Státní studijní knihovny, se klade k 1. lednu 1951, a to výnosem ve Věstníku Ministerstva školství, věd a umění z 5. února téhož roku. Přestože nenavazovala na dlouholetou tradici jiného typu knihovny, přece jen její historie sahá o něco dále než k počátku roku 1951.

Již v meziválečném období rostla v Československu poptávka po veřejných studijních knihovnách, které by uspokojily potřeby čtenářů z řad odborné veřejnosti a podpořily rozvoj průmyslu. Ovšem zatímco obecní knihovny se díky knihovnímu zákonu z roku 1919 rychle rozvíjely a do konce 20. let měla svou knihovnu téměř každá obec v české části nové republiky, univerzitní a odborné knihovny se řídily ještě zákony z dob Rakouska-Uherska. Byly mnohdy těžko přístupné, či dokonce pro širokou veřejnost zcela uzavřené. Snahy o širší zpřístupnění odborných knihoven a jejich užší spolupráci s knihovnami obecními narážely na nejednotnost knihovníků rozdělených v různých oborových spolcích, a byla-li přece jen naděje na pokrok v této oblasti, zhatila ji na konci 30. let německá okupace.

Druhá světová válka měla nejen pro české knihovnictví ničivé důsledky, avšak v době rekonstrukce Československa a zejména po komunistickém převratu byly paradoxně podmínky pro zřizování veřejných studijních knihoven příznivější. Potřeby průmyslového regionu a také úvahy o zřízení lékařské fakulty v Ostravě zesílily poptávku po veřejné vědecké knihovně na Ostravsku. Díky centralizaci správy a snaze nového režimu podpořit mimo budování socialismu i domácí průmysl přibýlo k univerzitním a vědeckým knihovnám v Praze, Brně a Olomouci na přelomu 40. a 50. let několik státních studijních knihoven (1949 v Hradci Králové, 1950 v Plzni), přičemž se dočkal i ostravský region. Od roku 1945 sice již byla v Opavě budována Slezská studijní knihovna, ale její zaměření na humanitní vědy, zejména historii a regionální literaturu, nevyhovovalo potřebám zdejší průmyslové oblasti. V té době je nedokázala naplnit ani knihovna Vysoké školy báňské, která se přestěhovala roku 1945 do Ostravy z Příbrami, ani technická knihovna Vítkovických železáren. Jiné cíle sledovala Krajská lidová knihovna (dnes Knihovna města Ostravy), přestože i ona od svého založení v roce 1921 budovala fond naučné literatury. Nezbyvalo tak než vytvořit novou vědeckou knihovnu od základů.



Logo SVK v Ostravě a později MSVK, používané s drobnými obměnami v letech 1951–2016

Současný logotyp Moravskoslezské vědecké knihovny



STUDIJNÍ KNIHOVNA V OSTRAVĚ

OSTRAVA I.

Pošt. schr. 100 Telefon 51 23

Čn.: 84-XVI/50.

Ostrava v prosinci 1950.

**Politickým, průmyslovým a vědeckým pracovníkům
Ostravského kraje.**

Věc: opatrování studijních pramenů.

Dovolujeme si Vám oznámiti potěšitelnou zprávu, že Vaše oprávněné požadavky rychlého a spolehlivého opatrování studijních pramenů pro Vaši činnost budou splněny zřízením Státní studijní knihovny v Ostravě.

Tato knihovna vzniká z podnětu průmyslových závodů a za podpory jejich ústředních ředitelství především pro potřeby průmyslu našeho kraje, nikoliv tedy pro účely pouhé kulturní nadstavby. Proto nebude budována jako ústav archivní a konservační, nýbrž jako živé středisko informační, dokumentační a studijní. Její význam nebude spočívali v množství soustředěného materiálu, nýbrž v hodnotě poskytovaných služeb, vyplývajících z Vašich výrobních, výzkumných, badatelských a studijních úkolů.

Cestou techniků a dokumentalistů, kteří budou tvořit kádry stálých pracovníků, nastupujeme od dřívější izolované činnosti knihovníků k organizované spolupráci všech dělníků, i techniků, úředníků i zlepšovatelů a nejvýznamnějších odborníků ze všech oborů.

Proto se obrácíme na naše národní podniky, vysoké školy, výzkumné a vědecké ústavy a na jejich pracovníky.

I když druh a formy naší spolupráce se budou rozvíjet teprve ve vzájemném vztahu úkolů kladených na knihovnu a stupňované schopnosti knihovny tyto úkoly plnit, přesto již dnes, v rámci přípravných prací, prosíme o zahájení trvalé spolupráce na jednom z jejích nejvýznamnějších úseků, t. j. na základním a doplňovacím výběrovém plánu literatury.

Prosíme, abyste nám — počínajíc dnešním dnem — oznamovali telefonicky nebo písemně každou vlastní žádost o opatření knih a časopisů z Vašeho oboru (novinek i děl základních) pro Státní studijní knihovnu v Ostravě.

V návrhu uvádějte spisovatele, název díla, místo vydání, nakladatele, rok vydání, cenu a pramen, z něhož jste údaje zjistili.

Jde nám především o nejcennější odborné knihy a časopisy zahraniční, které opatříme nepoměrně snáze než jiné instituce nebo jednotlivci; z publikací domácích především o speciální literaturu.

Pracovníkům, s nimiž se rozvine pravidelná spolupráce, zašleme pro zjednodušení slyku tištěné návrhové listky. Všem navrhovatelům a zájemcům budeme oznamovat seznamy přírůstků z jejich oborů.

Ostravská studijní knihovna nebude vznikati celá desítkami zastaralými kapitalistickými metodami. Zřizuje se s účinným porozuměním všech politických i hospodářských činitelů a za spolupráce ostravských národních výborů a ministerstva školství, věd a umění v budovatelském tempu socialistické výstavby našeho kraje a vlasti. A tak v nejbližších měsících zahájí činnost informační a poradní služba, jež zpřístupní nejpodstatnější část knižního a dokumentačního materiálu (zejména nejnovějšího) z pražské, brněnské a bratislavské technické knihovny a z dokumentačních středisek. Kromě toho 800 odb. zahraničních časopisů a všech odb. časopisů domácích, které budou dodávány ostravské studijní knihovně.

Výpůjční služba zprostředkuje rychlé a spolehlivé dodání knih, fotokopii, mikrofilmů a překladů ze všech míst.

Oznamujeme Vám tuto radostnou zprávu, zveme Vás upřímně k spolupráci na vzorném vybudování knihovny, jakou potřebujete k své činnosti, nepostradatelné pro náš kraj a celou republiku.

Za Studijní knihovnu v Ostravě: **Drahošlav Gawrecki v.r.**

Zřízení studijní knihovny

Její účel

Výzva k spolupráci

Pozor! Nepřehlédnout!

Služby, které knihovna začne již z počátku poskytovat

2701850 50 5610

16

70 LET VĚDECKÉ KNIHOVNY V OSTRAVĚ



V březnu 1950 proto vznikla rámcová dohoda, která umožnila vybudovat v Ostravě veřejnou studijní knihovnu, jejíž zaměření zejména na hornictví a hutnictví by naplňovalo celorepublikové potřeby v těchto oborech. Přípravou byl pověřen opavský městský knihovník Drahoslav Gawrecki, který se tak stal prvním ředitelem knihovny. Za své spolupracovníky si vybral Otakara Entlera a Aloise Tížka, metodické podpory se jim dostalo od Státní technické knihovny v Brně (dnes součást Moravské zemské knihovny) a Knihovny vysokých škol technických v Praze (dnes Národní technická knihovna).

Čtvrtým členem Gawreckého týmu se stal Oldřich Flašar, do té doby vedoucí Technické knihovny Průmyslového muzea v Ostravě. Muzeum čelilo v průběhu své existence mnoha těžkostem a v roce 1950 oficiálně zaniklo, fond jeho knihovny však byl uchován v prostorách moravskoostravské Staré radnice. Tento prostor Flašar společně s fondem zaniklé knihovny nabídl pro přípravné práce Gawreckému a jeho kolegům. Přestože prvotní úvahy, kam umístit novou knihovnu, upřednostňovaly slezskoostravskou radnici, nově zřízená Státní studijní knihovna nakonec zahájila svou činnost v rekonstruovaných prostorách pravého křídla Nové radnice v Moravské Ostravě. Tento stav byl sice chápán pouze jako provizorium na pět až deset let, avšak veškeré snahy najít či vybudovat pro knihovnu vhodnější sídlo zatím nedošly cíle a knihovna na tomto místě setrvává dodnes.

Padesátá léta byla pro knihovnu dobou plného nasazení – postupného rozšiřování služeb, čtenářské základny i knihovního fondu. Od roku 1954, po vydání nového organizačního řádu ministerstva, až do roku 2001 nesla

Vlevo první zaměstnanci knihovny, ředitel D. Gawrecki druhý zleva (50. léta), vpravo ranní rozcvička ve studovně (1962)

Vzpomínám na pravidelné desetiminutové rozcvičky, které probíhaly v šedesátých a sedmdesátých letech ve studovně. Já jsem dokonce předcvičovala.

”

bývalá knihovnice
Jaroslava Vaněčková

knihovna jméno Státní vědecká knihovna v Ostravě. Rok 1959 přinesl nový knihovní zákon, jímž byla utvořena jednotná soustava knihoven a který kladl nové nároky na knihovníky. Jedním ze zásadních pozitiv bylo zjednodušení, či vůbec umožnění meziknihovních výpůjček, k záporům však patřila ideologizace knihovnické práce, cenzura a strnulost, která bránila v tvořivém a individuálním přístupu. Mírný posun pak nastal opět v roce 1961, kdy knihovna přešla zpod řízení ministerstvem pod správu Severomoravského krajského národního výboru.

Vývoj zaměření ostravské vědecké knihovny

Státní studijní knihovna v Ostravě byla zakládána s cílem naplnit funkci ústřední vědecké knihovny pro obory hornictví a hutnictví s celorepublikovou působností, kterou převzala od knihovny Vysoké školy báňské. Základem jejího fondu se stal vytríděný fond Technické knihovny Průmyslového muzea v Ostravě a dary zejména Knihovny vysokých škol technických (dnes NTK), ale i dalších knihoven, ostravských institucí a ministerstev, a to právě s ohledem na zaměření zdejší průmyslové oblasti. Vzhledem ke geografické blízkosti pak brzy po vzniku knihovny přibýlo také zaměření na polonika.

Vlevo exkurze zaměstnanců knihovny do dolu, vpravo sklad na Macharově ulici (70.–80. léta)



Přestože byla knihovna od počátku otevřená všem čtenářům od věku 18, a dokonce brzy nato 15 let, v prvních letech tvořili výraznou většinu studenti vysokých škol a vysokoškolsky vzdělaní čtenáři. Větší počet středoškoláků přivedly do knihovny od poloviny 50. let na středních školách pořádané přednášky, jejichž cílem bylo představit knihovnu a její služby mladšímu publiku.

V roce 1956 se uvažovalo o sloučení ostravské vědecké knihovny s Krajskou lidovou knihovnou (dnešní KMO) a příležitost vyjádřit se dostali formou ankety také čtenáři. Ti předkládaný návrh odmítli, avšak z výsledků průzkumu vyplynulo přání budovat vědeckou knihovnu jako univerzální, tedy požadavek, aby knihovna shromažďovala literaturu ze všech vědních oborů, včetně společenskovědních. Toto přání se podařilo postupně plnit teprve s několikaletým odstupem, a to v době, kdy knihovnu definitivně opustil ředitel Drahošlav Gawrecki (1951–1954, 1955–1959) a jeho pozici převzal Jaroslav Břustek (1959–1968).

Rozšíření tematického profilu knihovny si totiž intenzivně vyžádaly okolnosti roku 1959, kdy vznikl v Ostravě Pedagogický institut (od roku 1964 pak jako samostatná Pedagogická fakulta) a Vysoká škola báňská byla rozčleněna do tří fakult. Vzhledem k tomu, že knihovny obou institucí zřídily studovny až na konci šedesátých let, využívali vysokoškolští studenti intenzivně studovnu vědecké knihovny. Dobová svědectví hovoří nejen o dlouhých frontách před studovnou, ale také o tom, že židle zaměstnanců z ranní směny byly odpoledne přistavovány ke stolům ve studovně, aby se zvýšila její kapacita. Tento nápor postupně opadl se zřízením studoven vysokoškolských knihoven a situace se na konci desetiletí vrátila k normálu.

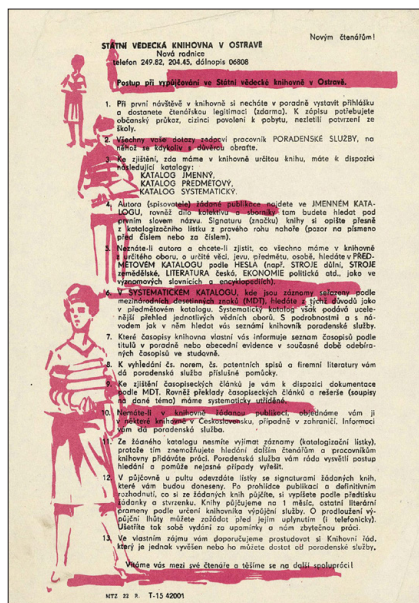
Od konce 50. let budovala knihovna také fond lékařské literatury, se zaměřením zejména na pracovní hygienu a pracovní lékařství, a spolupracovala s odbornými lékařskými knihovnami na koordinaci nákupů ze zahraničí a cirkulaci odborných lékařských časopisů. Na žádost čtenářů začala ve stejné době knihovna shromažďovat a půjčovat také firemní a podnikovou literaturu, mimo jiné proto, že přístup k technickému rozvoji zejména zahraničních podniků byl značně omezený a firemní katalogy byly často nejdostupnějším zdrojem informací o nových zahraničních výrobcích a jejich specifikacích.

Všeobecné odborné zaměření Státní vědecké knihovny v Ostravě definitivně ukotvilo právo povinného výtisku, které získala společně s dalšími krajskými knihovnami v roce 1964 ministerskou vyhláškou č. 140/1964 Sb.

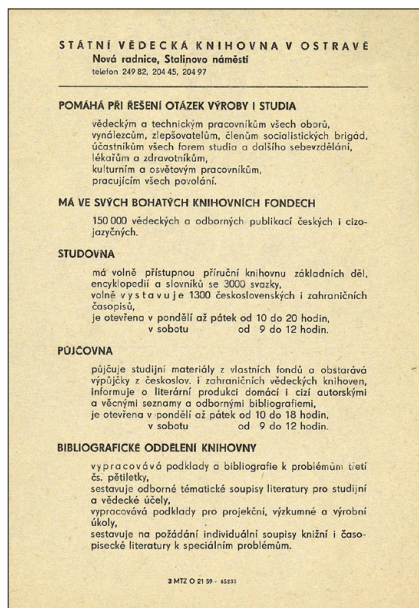
Od roku 1953 jsem navštěvoval Chemickou průmyslovou školu na Žerotínově ulici v Ostravě. K úkolům z laboratorních prací byly nutné řešerše a mnohé další informace, které jsem získával ve vědecké knihovně za pomoci pana Oldřicha Sedláře. V době vstupu do knihovny jsem měl 15 let, proto jsem potřeboval potvrzení ředitele školy, abych se mohl stát čtenářem.

”

čtenář Ivan Chatrný,
průkaz č. 789



Propagační letáky ze 60. let



Následujících třicet let tak knihovna automaticky získávala prakticky veškeré tištěné publikace vydané v Československu. V průběhu 60. let se tak z knihovny zaměřené převážně na hornické obory stala skutečně univerzální vědecká knihovna. Přestože v roce 1996 přišla knihovna o právo na povinný výtisk neperiodických publikací z celé republiky (bylo jí přiznáno jen právo na povinné výtisky publikací vydaných na Moravě a ve Slezsku) a v roce 2000 bylo na krátkou dobu ohroženo i právo na povinný výtisk periodik, profil knihovny jako univerzální se udržel dodnes.

Rozvoj služeb do konce 90. let

Jistě není možné si představit otevření knihovny bez půjčovních služeb a tehdejší Státní studijní knihovna v Ostravě nebyla v tomto směru výjimkou. V dobách před zavedením elektronického katalogu a předtím, než bylo možné vyhledávat publikace na internetu, to ovšem znamenalo, že knihovníci museli mít dokonalý přehled o fondu své knihovny. Museli mít také alespoň základní přehled o oborech, na něž se knihovna zaměřovala, aby dokázali čtenářům informovaně poradit. I proto byla pro poradenskou službu už v prvních letech provozu dokonce zřízena příruční knihovna. Již od spuštění provozu knihovny také pomáhaly čtenářům v orientaci v oborové literatuře bibliografické služby, ať už písemné, či ústní, a také tvorba bibliografických soupisů domácích i zahraničních zdrojů, zpočátku zaměřených na hornictví, hutnictví a již brzy po vzniku knihovny také na polonika.

Zaměstnanci knihovny pilně doplňovali fond, nakupovali knihy v nakladatelstvích, knihkupectvích i antikvariátech, vyměňovali duplikáty s jinými knihovnami a institucemi. Za jeden rok fungování knihovny se tak podařilo rozšířit fond z 10 000 jednotek na 25 000 a provádět svědomitou katalogizační činnost.

Na náboru nových čtenářů se podílela propagační činnost, zejména na středních školách, kde knihovna organizovala přednášky o svých službách. Ostatní vědecké knihovny se v této době zaměřovaly většinou na vysokoškolské studenty a absolventy vysokých škol, hledání čtenářů mezi středoškolskými proto bylo neobvyklé. Ukázalo se to však jako prozíravý a účinný způsob rozšiřování čtenářské základny a povědomí o existenci a službách ostravské vědecké knihovny.

Jedním z cílů knihovny bylo od začátku tyto služby rozšiřovat, aby lépe naplňovaly potřeby nejen čtenářů. V polovině padesátých let tak byla zavedena adresná novinková služba a prováděl se průzkum čtenářských zájmů. Z něj, jak již bylo zmíněno výše, vyplynulo mimo jiné přání pořizovat a půjčovat firemní literaturu. Tu si mohli čtenáři půjčovat od roku 1959 a záhy přibýly i patentové spisy a normy. V roce 1969 bylo pro tento soubor dokumentů společně s překlady a dalšími speciálními dokumenty zřízeno nové oddělení speciálních fondů. To poté od počátku 70. let působilo v samostatných prostorách s vlastní moderní studovnou a skladem v levém křídle Nové radnice a najdeme ho tam i dnes.

Od roku 1962 do 80. let také vědecká knihovna spolupracovala se sítí odborných lékařských knihoven a dalšími institucemi a podniky Severomoravského kraje na koordinaci nákupů „kapitalistické“ zahraniční literatury. Vedla seznam jejích objednávek, který byl vytvořen, aby zamezil duplicitám, ale i pro celkovou úsporu v době postupně se zhoršující situace národní ekonomiky. V 60. letech pak byl uveden v praxi návrh hvězdčicové cirkulace odborných časopisů – od roku 1963 lékařských, od roku 1965 také technických, v roce 1973 byla zavedena cirkulace firemní literatury. Zejména lékařům, kterým byly takto časopisy průběžně zasílány, se zjednodušil přístup k novinkám v oboru a ulehčilo se tím také věčně přeplněné studovně, avšak nepřítomnost periodik v knihovně a dostupnost v každém okamžiku pouze omezenému počtu lékařů způsobovaly rychlé zastarávání informací. Přestože technické časopisy tímto problémem trpěly méně, v 80. letech bylo nakonec od cirkulace odborných časopisů upuštěno.

Již od padesátých let se knihovna účastnila oficiálního vzdělávání knihovníků nejen v Severomoravském kraji. V roce 1957 poprvé uspořádala roční knihovnický kurz pro maturanty a knihovníky s delší knihovnickou praxí. Kromě ročních kurzů se mohli pracovníci odborných a později i veřejných knihoven účastnit také kurzů tříměsíčních. V 60. a znovu v 80. letech pak knihovna působila jako konzultační středisko Střední knihovnické školy v Brně pro dálkové studium a v letech 1989–1993 jako konzultační středisko Katedry vědeckých informací a knihovnictví Filosofické fakulty Univerzity Karlovy pro dálkové magisterské studium moravských studentů.

Bibliografické oddělení ostravské vědecké knihovny shromažďovalo a zpřístupňovalo díky zpracovaným bibliografiím záznamy o vědeckotechnické,



Poradna v roce 1956

Oddělení speciálních fondů, 70. léta



ekonomické a společenskovední literatuře. Pracovníci oddělení také poskytovali individuální konzultace uživatelům SVK, pomáhali při vyhledávání informací a na požádání průmyslových podniků, vysokých škol, výzkumných ústavů či jednotlivců zpracovávali jednorázové nebo průběžné rešerše. V šedesátých letech oddělení bibliografie navázalo spolupráci s Československou vědeckotechnickou společností (ČVTS), nejprve pomocí s vydáváním sborníků, později také spoluorganizací konferencí a pořádáním seminářů.

V roce 1971 pak byl v ostravské vědecké knihovně založen úsek metodiky, první rok činnosti převážně pro interní potřeby knihovny a zkvalitňování služeb. Následující rok vydal Severomoravský krajský národní výbor opatření, jímž se vědecké knihovny v Ostravě a Olomouci měly stát knihovnickými centry, do těchto dvou knihoven byla soustředěna odborná poradenská činnost pro knihovny a informační pracoviště Severomoravského kraje. V roce 1978 byly všechny kompetence sloučeny a převedeny na ostravskou SVK.

Léta 80. se nesla v duchu postupně se rozvíjející automatizace knihovnictví a ostravská vědecká knihovna patřila do popředí tohoto vývoje v Československu. V roce 1985 byl na krátkou dobu instalován terminálový přístup k Ústřední technické základně a v roce 1989 při rekonstrukci budovy bylo naplánováno instalování sálového počítače. Rozšíření osobních počítačů ve stejné době ovšem způsobilo, že koncem roku 1990 bylo toto výpočetní středisko zrušeno a prostor určený pro sálový počítač místo toho posloužil reprografickému oddělení.

Šatna a půjčovna v 70. letech





*Výpočetní technika v kancelářích
vědecké knihovny v roce 1989*

Přelom 80. a 90. let znamenal vůbec zásadní změnu, a to samozřejmě nejen pro knihovnu. Celospolečenské uvolnění se projevilo také na skladbě fondu, který se po sametové revoluci mohl rozvíjet bez omezení. Do katalogu se vrátily knihy ze zvláštního fondu (označené písmenem Z), tedy knihy dříve politicky nežádoucí. Ekonomické dopady nového státního zřízení nebyly sice tak drastické, jak se zprvu očekávalo, ovšem úsporná opatření přijatá knihovnou začátkem 90. let se ukázala jako opodstatněná kvůli vleklým finančním starostem.

Tato doba znamenala pro knihovnu období nejistot. Po změně režimu požádala zaměstnance o vyslovení důvěry ředitelka Zdeňka Herelová a tuto důvěru od nich dostala. Pokračovala tedy ve funkci ředitelky v nelehké době, kdy se nejprve uvažovalo o rozdělení SVK mezi ostravské univerzitní knihovny, až do roku 1995, kdy na její místo nastoupila Lea Prchalová. Ta se zase musela brzy po nástupu potýkat s odebráním práva celorepublikového povinného výtisku neperiodických publikací a znovu se na přelomu tisíciletí angažovat proti odebrání práva povinného výtisku periodických publikací, v tomto případě ovšem úspěšně.

Roky devadesáté ale také znamenaly plný rozvoj automatizace. Počítače začaly úspěšně sloužit v účetnictví, při zpracování firemní literatury nebo pro evidenci čtenářů, ale hlavním úkolem oddělení automatizace bylo vybrat tzv.



*Půjčovna a reprografická dílna
v roce 1994*



modulární automatizovaný knihovní systém. Cílem bylo zautomatizovat všechny základní knihovnické činnosti. Pro tento účel byl v roce 1994 zakoupen britský systém TINLIB (později jako americko-britský systém T-Series). O rok později byly zřízeny stanice online katalogu pro čtenáře OPAC a ve stejném roce se knihovna připojila k internetu a vyhradila dva počítače, které k přístupu mohli využívat čtenáři. Na konci devadesátých let pak knihovna přešla ke zcela automatizované evidenci výpůjček neperiodických publikací a zároveň byla zřízena multimediální studovna pro zpřístupnění informačních databází uživatelům, studium odborných CD-ROM apod. Pro knihovnu je to období, kdy je v popředí technologického knihovnického vývoje v České republice.

Historie podpory regionálního knihovnictví

Metodické pracoviště pomáhající knihovnám působí v oblasti Slezska a severní Moravy již téměř sedmdesát let. Ačkoliv v průběhu let měnilo název, pracovníky, zastřešující organizaci i střechu nad hlavou, služby knihovnám za půlstoletí jeho činnosti přerušeny nebyly.

V roce 1953 byl založen Metodický kabinet při Krajské lidové knihovně v Ostravě (do roku 1950 Knihovna města Ostravy), který se zaměřoval především

na sjednocení knihovnických postupů, což nakonec vyústilo v propracovaný knihovnický systém. Metodické pracoviště věnovalo velkou pozornost vzdělávání knihovníků. V Ostravě fungovalo od roku 1961 konzultační středisko Střední knihovnické školy v Brně, později bylo otevřeno čtyřleté středoškolské studium knihovnické a knihkupecké, dvouletá nadstavba pro maturanty a jednoroční kurz pro pracovníky nad 40 let. V roce 1969 došlo k rozšíření vzdělávání o vysokoškolské studium, a to vytvořením konzultačního střediska Morava ve spolupráci Krajské lidové knihovny v Ostravě, Fakulty sociálních věd a publicistiky Karlovy univerzity, Univerzity Palackého v Olomouci a Pedagogické fakulty v Ostravě.

Státní vědecká knihovna v Ostravě začala plnit metodické úkoly od počátku sedmdesátých let, ve spolupráci s ostatními knihovnami se stala poradním orgánem pro modernizaci a estetizaci knihoven v kraji. Ve stejném období se Severomoravský kraj rozhodl vybudovat ze státních vědeckých knihoven v Ostravě a Olomouci krajská knihovnická střediska, ve kterých by byla soustředěna odborná poradenská a metodická činnost pro knihovny a informační pracoviště celého kraje. Olomoucká vědecká knihovna dostala na starost knihovny s veřejnou působností a univerzální skladbou fondů. Vznikl Krajský



Učebna oddělení metodiky, 90. léta

kabinet knihovnictví při olomoucké vědecké knihovně, který navázal na činnost Metodického kabinetu a působil jako detašované pracoviště v Ostravě. Metodičtí pracovníci řešili mnoho organizačních a technických problémů, ale na kvalitu péče o knihovny to nemělo negativní dopad.

Ostravské vědecké knihovně připadlo metodické vedení knihoven odborného typu a zároveň odborné řízení útvarů vědeckotechnických a ekonomických informací (VTEI). Byl založen Krajský kabinet informatiky. Pracovníkům odborných (technických a lékařských) knihoven poskytoval konzultace a další vzdělávání. Roční pomaturitní studium se zaměřovalo na práci s technickou literaturou, analýzu informačních pramenů a techniku jejich zpracování, metodiku rešeršního průzkumu nebo patentovou a normalizační dokumentaci.

K dalším organizačním změnám došlo koncem sedmdesátých let. Aby mohl být naplněn zákon o jednotném působení celé soustavy knihoven, bylo nutno v kraji vytvořit jediné metodické pracoviště. Proto byla v roce 1978 obě pracoviště sloučena a metodické oddělení mohlo vykonávat komplexní služby pro knihovny. Krajský kabinet knihovnictví se dále transformoval do oddělení metodiky. Metodici připravovali rozsáhlé podkladové materiály pro rozhodování Severomoravského krajského národního výboru, sestavovali přehledy o stavu knihovního fondu v krajském měřítku, sledovali a vyhodnocovali statistické ukazatele činnosti knihoven.

Během devadesátých let bylo v ostravské SVK z oddělení metodiky vytvořeno oddělení knihovnických a informačních služeb a v roce 1996 oddělení služeb knihovnám. V roce 1996 získala knihovna akreditaci ministerstva školství na rekvalifikační kurzy odborný pracovník knihovny a odborný pracovník v informacích. V letech 1992–1996 pořádalo oddělení služeb knihovnám pro knihovnice a knihovníky z celé České republiky tzv. Knihovnické týdny. Šlo o celý komplex přednášek a školení věnovaný velké škále knihovnické práce – právní a ekonomické otázky, etika a estetika, management a marketing, ale také práce knihoven s handicapovanými uživateli.

Už v roce 1989 se ukázalo, že zákon o jednotné soustavě knihoven z roku 1959 je nejen pro práci metodických pracovišť nevyhovující. S výraznými změnami ovšem přišel až rok 2001, který určil nové směry a podoby podpory regionálního knihovnictví.

Zahájení stavby druhé budovy skladu na Macharově ulici, 1978





*Sklady na Macharově ulici po
dostavbě druhé budovy*

Pár slov k prostorovému vývoji SVK do roku 2001

Umístění ostravské vědecké knihovny v pravém křídle Nové radnice bylo plánováno pouze jako dočasné, přičemž do několika let měly být knihovně nalezeny nebo vystavěny prostory nové. Mírně nadsazená průpovídka tvrdí, že každý z dosavadních ředitelů měl v šuplíku svůj projekt na novou budovu knihovny, Drahoslav Gawrecki prý dokonce měl vlastní architektonický návrh. Žádný z plánů na přesun knihovny se ovšem zatím nenaplnil a z Gawreckého návrhů se uskutečnil pouze design nábytku a vybavení knihovny v 50. letech.

V průběhu let šedesátých se ukázalo, že veškerý provoz knihovny už není v původních prostorách možný, a proto se hledalo místo, kam knihovnu rozšířit, ne-li rovnou přesunout. Roku 1968 získal ředitel Otakar Entler místnosti v přízemí levého křídla Nové radnice, a tak se po rekonstrukci a omezení služeb na přelomu 60. a 70. let do nových prostor přesunulo nedávno zřízené oddělení speciálních fondů a byla zde pro něj zařízena moderní studovna.

V 70. letech už nebylo možné skladovat veškerý fond v prostorách Nové radnice, a tak se hledaly další možnosti rozšíření knihovny. V roce 1975 vznikl

Měla jsem na starosti sklady a mimo jiné také stavební dozor při výstavbě skladu na Macharově ulici. Musela jsem pak organizovat noční brigády zaměstnanců kvůli vykládce přivezených knihovnických regálů z vagónů. Se stavbou regálů potom dokonce pomáhali horolezci.

”

bývalá knihovnice
Jaroslava Vaněčková

Po krátké úvaze jsme začali ve 2.00 hod. stěhovat výpočetní techniku a důležité dokumenty organizace.

Voda z Ostravice ráno bohužel skutečně zasáhla prostory knihovny, kde bylo zaplaveno cca 8 400 knih, 32 000 patentových spisů a odsávací vlhkosti.

”

tehdejší ředitelka
Lea Prchalová

*Sušení dokumentů po povodních
v roce 1997*



projekt pro přístavbu k levému křídlu Nové radnice ze severu, ale ani z tohoto plánu nakonec nezůstalo víc než pouhé technické nákresy. Ve stejné době se ale započalo s projektováním a výstavbou dvou budov odlehčovacích skladů na Macharově ulici v ostravské městské části Přívoz. Stavba byla dokončena v roce 1982.

Osmdesátá léta se tak nesla v duchu neustálého stěhování fondu, které ovšem museli zajistit sami zaměstnanci knihovny, povětšinou tedy knihovnice a případně jejich rodinní příslušníci. Statistiky z roku 1988 uvádí, že pouze v tomto roce bylo přestěhováno zhruba 200 000 svazků knihovnických dokumentů. Jedním z důvodů pro tak rozsáhlé stěhování byla další rekonstrukce, tentokrát ústředního topení a zdravotnické.

Zvýšený zájem o výpůjční služby a snaha urychlit čekání na výpůjčky vedla v roce 1984 ke zřízení výdejny ve skladu na Macharově ulici. Půjčovárny ovšem trpělo nepřítomností katalogu a nemožností objednávat publikace přímo ve výdejně. Tuto etapu poskytování služeb nakonec uzavřela úsporná opatření roku 1990.

Počátkem 90. let se knihovna pokoušela získat uvolněné budovy po zrušených či přestěhovaných institucích, ale i tato snaha přišla vniveč. Tak mohla knihovna na přelomu tisíciletí využívat pouze budovy odlehčovacích skladů a prostory okolo Prokešova náměstí, zejména tedy v obou křídlech Nové radnice. To se ukázalo jako nešťastné v roce 1997, kdy Moravu a Slezsko postihly



silné povodně, které se nevyhnuly ani ostravské SVK. Řeka Ostravice, protékající několik desítek metrů za budovou, se vylila z břehů a zatopila podzemní prostory radnice a s ní také některé ze skladů knihovny. Přes nasazení všech zaměstnanců včetně ředitelky se při vysoušení dokumentů podařilo zachránit jen část poničeného fondu. Priorita byla dána například patentům a technickým normám, které se podařilo vrátit do použitelného stavu, ovšem mnoho kvalitních publikací toto štěstí nemělo a musely být z fondu vyřazeny.

Konec 90. let tak byl opět dobou čekání na projekt, který by knihovně zajistil důstojný a pro další rozvoj dostačující prostor a vymanil ji z jejího padesátiletého provizoria.

Normy a tiskoviny se věšely na šňůry natažené po celém oddělení, neustále hučely fény a žehlilo se.

”

bývalá knihovnice
Olga Hučíková



Sklad v budově Nové radnice, 1994



Knihovna v letech 2001–2021



Knihovna pro Moravskoslezský kraj

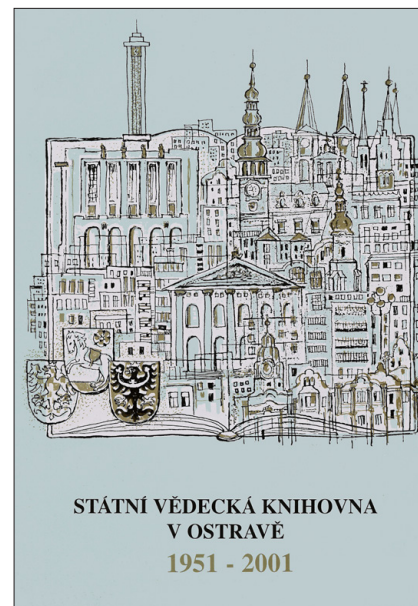
Nový zřizovatel a krajské funkce

V roce 2001 knihovna důstojně oslavila padesát let od svého vzniku. Do Ostravy se sjely špičky českého knihovnictví, byla vydána vzpomínková publikace a natočen film mapující tehdejší dění. Tyto významné kulatiny ovšem nepřinesly jen bilancování, jubilejní rok naopak zásadním způsobem ovlivnil celé další směřování knihovny a přinesl čerstvé padesátníci nové výzvy a úkoly.

Právě v roce 2001 totiž vstoupila v platnost změna v systému českých knihoven. Na základě nově přijatého knihovního zákona č. 257/2001 Sb. (a v souvislosti s reformou veřejné správy) byly ustaveny krajské knihovny, jejichž zřizovateli se staly jednotlivé kraje. To mělo dopad i na Státní vědeckou knihovnu v Ostravě, která se tak transformovala v příspěvkovou organizaci Moravskoslezského kraje. 27. září 2001 schválilo krajské zastupitelstvo spolu s novou zřizovací listinou i nový název – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. Ten je spolu s dovětkem příspěvková organizace používán dodnes, vžila se i nová zkratka MSVK.

Knihovní zákon krajským knihovnám stanovil určité povinnosti a funkce. Staly se centry knihovnictví a garanty regionálních funkcí ve svých krajích, koordinují krajský bibliografický systém, jsou regionálními středisky meziknihovních služeb apod. Jinými slovy, MSVK se na základě knihovního zákona dostala do role knihovny koordinující odborné knihovnické činnosti v Moravskoslezském kraji.

Působení krajských knihoven následně ovlivnily zásadním způsobem i dva další zákony, které stanovily pravidla pro zasílání povinných výtisků (zákon o neperiodických publikacích, tiskový zákon). V oblasti neperiodických publikací ztratila MSVK od roku 2003 právo na povinný výtisk z celé Moravy a musela se spokojit s regionálním povinným výtiskem. Od uvedeného roku tak bezplatně získává a trvale uchovává první výtisky pouze u publikací vydaných v Moravskoslezském kraji. Vzniká tak regionální konzervační fond s přesně danými podmínkami využití (pouze prezenční studium). Naopak u periodik (novin i časopisů) krajské knihovny získávají bezplatně všechny tituly vydávané v celé České republice.

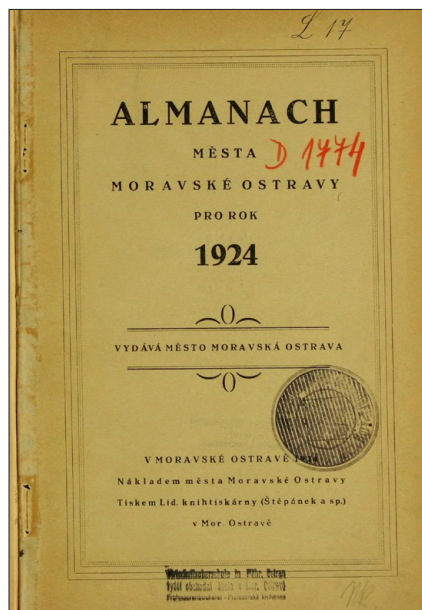


Obálka publikace vydané k 50. výročí založení knihovny



*Křest knihy Bibliografie okresu
Ostrava-město na Knižním veletrhu
Ostrava v roce 2011*

*Titulní strana prvního
digitalizovaného dokumentu*



Kulturní dědictví regionu

MSVK se jako krajská knihovna nespokojila s funkcemi, které jí taxativně nařídily uvedené zákony, a ve svých regionálních aktivitách šla mnohem dále. Svou roli krajské knihovny totiž od počátku chápala v širším měřítku a jako jednu ze svých priorit si stanovila péči o zdejší písemné kulturní dědictví.

Knihovna ostatně měla v tomto ohledu na co navazovat, již od 90. let 20. století se totiž intenzivně věnovala zpracovávání retrospektivních regionálních bibliografií jednotlivých okresů Moravskoslezského kraje. Postupem doby se sice měnil způsob práce (přechod od lístkové kartotéky k automatizovanému zpracovávání), ale princip a cíl zůstával stejný – zmapovat veškerou tištěnou produkci, která se tematicky váže k danému regionu. Do roku 2020 tak byla kompletně zpracována bibliografie okresů Karviná, Ostrava-město, Frýdek-Místek a Nový Jičín, přičemž všechny tyto bibliografie jsou dostupné v databázové podobě na webu knihovny, první dvě navíc vyšly i knižně. Vzhledem k tomu, že již dříve byla Vědeckou knihovnou v Olomouci vydána publikace týkající se Opavy, zbývá nyní dokončit už pouze okres Bruntál.

Při zpracovávání jednotlivých bibliografií postupně v knihovně sílila myšlenka posunout zprostředkovávání regionální literatury o krok dále a nabídnout badatelům přímý přístup k vybraným dokumentům. Zrodil se tak nápad vybudovat Digitální knihovnu Moravskoslezského kraje, což byl ve své době zcela unikátní počín. MSVK se totiž rozhodla vytvořit digitalizační pracoviště, které nemělo digitalizovat pouze dokumenty z vlastního fondu knihovny (jak bylo do té doby u podobných projektů obvyklé), ale zaměřit se obecně na monografie a periodika významné pro kulturní, společenské, ekonomické, politické a náboženské dějiny obcí a měst v Moravskoslezském kraji bez ohledu na místo uložení fyzických předloh.

Digitalizace byla zahájena v roce 2005. Tehdy knihovna pořídila základní technické vybavení (planetární skener, program pro popis metadaty) a zdigitalizovala první titul – Almanach města Moravské Ostravy. Pro digitalizaci byly od počátku vybírány různé typy dokumentů (adresáře, noviny, vlastivědné publikace, výroční zprávy, beletristická díla atd.) především z 19. a 1. poloviny 20. století. Ty jsou totiž nejvíce ohroženy degradací kyselého papíru.

Do krajské digitální knihovny byly postupně zahrnuty vybrané dokumenty více než 10 pamětových institucí (vedle MSVK například Archiv města

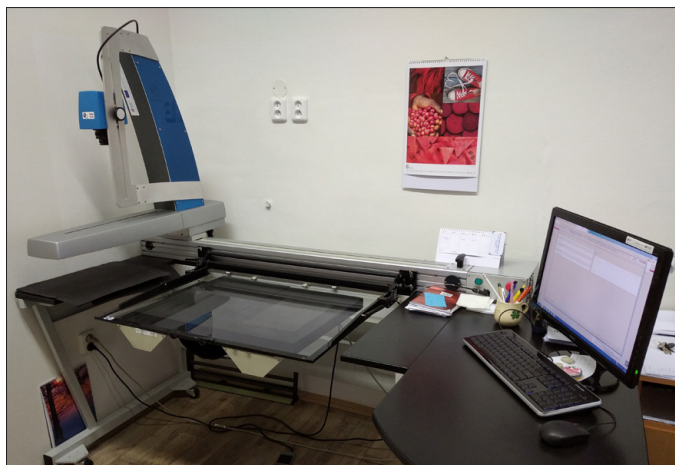
Ostravy, Muzeum Beskyd ve Frýdku-Místku, Muzeum Novojičínska, Muzeum Těšínska, Muzeum v Bruntále, Ostravské muzeum, Slezské zemské muzeum v Opavě) i jiných subjektů (Ostravská univerzita, Matiční gymnázium, Slezská diakonie atd.).

V letech 2005–2013 se Digitální knihovna Moravskoslezského kraje rozvíjela poměrně kontinuálním způsobem. Její vývoj byl financován zejména z vlastních zdrojů knihovny, několikrát bylo také využito podpory programu Ministerstva kultury VISK 7. Rok 2013 však přinesl skokovou změnu, a to jak po stránce kvantitativní, tak i kvalitativní. Díky projektu Digitalizace a ukládání dat (součást multiprojektu E-Government Moravskoslezského kraje) získala knihovna zcela nové SW i HW vybavení a na zakázku nechala zdigitalizovat 306 000 stran dokumentů.

V současné době je všem zájemcům k dispozici již více než 700 000 stran (cca 2 000 monografií a přes 100 titulů periodik), a to v souladu s autorským zákonem buď volně na internetu, nebo ve studovnách krajské knihovny a institucí, jež poskytly své dokumenty k digitalizaci.

Ani u digitalizace však snahy o zpřístupňování a propagaci regionální literatury neskončily. V roce 2012 MSVK postoupila do další fáze a v návaznosti na boom e-čteček a e-čtení začala vydávat vlastní regionální e-knihy. Voleny byly takové tituly, u nichž již vypršela autorská práva, ale které mají přesto potenciál zaujmout širší okruh uživatelů (především vlastivědné publikace, doboví průvodci, pověsti, pohádky apod.). E-knihy jsou vydávány v několika

Vlevo knižní skener, vpravo čtečky e-knih k zapůjčení



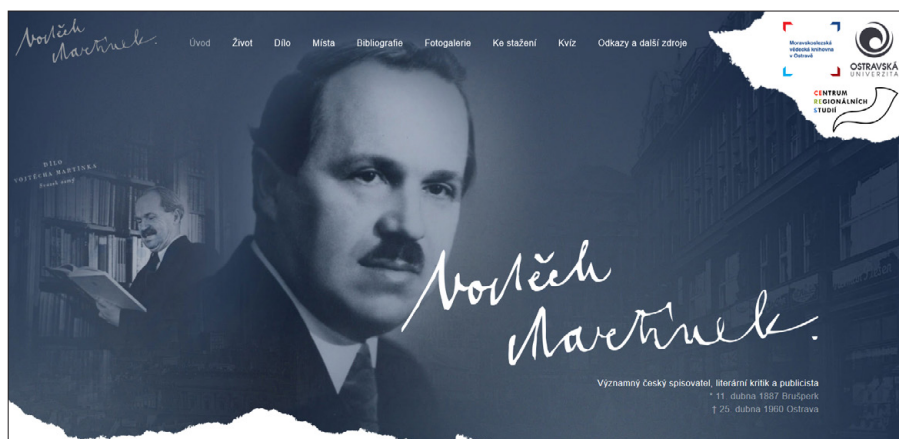
formátech (epub, mobi, pdf), přičemž dosud bylo publikováno 33 titulů. Všechny regionální e-knihy jsou k dispozici k bezplatnému stažení na webových stránkách knihovny.

Od vydávání regionálních e-knih byl pak už jen krůček k prezentaci regionální literatury rovněž ve zvukové podobě, a to formou audioknih. Primárním cílem této aktivity je přiblížit zajímavé tituly místních autorů také zrakově handicapovaným čtenářům, a to napříč celou Českou republikou. V roce 2015 byla vydána první audiokniha v rámci nově vytvořené edice Regionální audioknihy, a to román Dědictví od Evy Tvrdé. Od té doby je tímto způsobem vydáván jeden titul ročně, přičemž každé nové CD je slavnostně pokřtěno za hojné účasti nevidomých a slabozrakých návštěvníků. Regionální audioknihy jsou následně zasílány do všech zvukových knihoven v České republice a předávány do organizací, jež se zrakově handicapovaným věnují.

Novinkou v oblasti propagace regionální literatury se pak v roce 2020 stal webový portál věnovaný osobnosti ostravského spisovatele a novináře Vojtěcha Martínka. Tento ambiciózní projekt knihovny spojuje všechny výše uvedené aktivity a povyšuje je na novou úroveň. Ve spolupráci s Centrem regionálních studií Ostravské univerzity vznikl portál naplněný informacemi o životě a díle této významné osobnosti, který je určen všem zájemcům o regionální literaturu – badatelům, pedagogům, studentům atd. Kromě faktografických informací a rozboru nejvýznamnějších děl obsahuje rovněž Martínkovu bibliografii, odkazy na digitalizovaná díla, vybrané knihy ve formě e-knih i jednu audioknihu. Celý projekt tak integruje všechny dosavadní

*Regionální audioknihy vydané
v letech 2015–2018*





Úvodní strana webového portálu o Vojtěchu Martínkovi

snahy knihovny o péči o regionální kulturní dědictví a svým pojetím se od „pouhého“ zpřístupňování už blíží spíše popularizaci literárněvědného zkoumání a výzkumným aktivitám.

Regionální funkce knihoven a metodická činnost

Knihovní zákon z roku 2001 krajským knihovnám stanovil povinnost garantovat ve svých krajích tzv. regionální funkce. Jejich cílem je zvýšit úroveň činnosti veřejných knihoven tak, aby každý obyvatel kraje měl přístup k širokému množství dokumentů a k rozmanitým službám. MSVK prioritně vykonává metodickou a vzdělávací činnost, věnuje se statistickému vyhodnocování, koordinuje činnost místních a městských knihoven, knihoven muzejních, galerijních, lékařských i školních apod. K zajištění dalších aktivit (např. pomoc při revizi knihovního fondu, tvorba výměnných souborů knih) pak pověřuje vybrané knihovny regionu (tzv. pověřené knihovny). Celý program regionálních funkcí byl zpočátku financován Ministerstvem kultury ČR, od roku 2005 je zajišťován z rozpočtu Moravskoslezského kraje.

Metodické oddělení se podílí i na celostátních aktivitách, na tvorbě metodických pokynů, připomínkuje legislativní materiály a zpracovává podklady pro další vzdělávání. Navazuje spolupráci se spolky a sdruženími obcí, zapojuje se do činnosti různých odborných a grantových komisí. Ostrava se po Praze a Brnu stala třetím místem, kde lze absolvovat rekvalifikační kurzy pro profese knihovník v přímých službách a knihovník katalogizátor dle Národní

soustavy kvalifikací. Tyto kurzy je možné ukončit státní zkouškou, pro niž je MSVK autorizovanou osobou.

Z iniciativy MSVK vyhlašuje od roku 2015 Moravskoslezský kraj ocenění K2, a to ve dvou variantách. V lichém roce je oceňována Knihovna Moravskoslezského kraje, v sudém pak Knihovník/knihovnice Moravskoslezského kraje.

*Vyhlašování knihovnického
ocenění K2 2019*



Zdroje a služby pro 21. století

Automatizace knihovny

Do nového tisíciletí vstupovala knihovna s jednou nohou lehce nakročenou do éry automatizace a elektronizace. Až po roce 2000 však byly do služeb čtenářům plně integrovány nové prvky, jež znamenaly přechod od knihovny „lístkové“ po knihovnu „online“.

Již od roku 1999 mohli zaměstnanci i návštěvníci využívat automatizovaný výpůjční systém T-Series, který však postupem doby zastarával. Umožňoval sice elektronickou evidenci výpůjček, nebyl ale připravený na systematickou práci se čtenářským kontem a online vyřizování požadavků. To vše přinesl až nový knihovní systém Aleph, který byl pořízen v roce 2009 a díky němuž se značná část výpůjčního procesu přenesla do elektronického prostoru.

Čtenáři začali zadávat své požadavky z domova a do knihovny přicházeli až tehdy, když byly jejich publikace připraveny k vyzvednutí. Díky čtenářským kontům mohli snadno sledovat stav svých výpůjček, zadávat požadavky i na vypůjčené tituly, podávat návrhy na nákup nových publikací, vytvářet žádosti o meziknihovní výpůjční službu apod. Zpřístupněna byla i možnost předregistrace nových uživatelů.

Všechny tyto nástroje jsou samozřejmě běžně využívány dodnes, postupem času k nim přibýly i nové funkce. Od roku 2014 je například možné hradit online prostřednictvím platební brány všechny poplatky načtené na kontě čtenáře. Zavedena byla i služba elektronického dodávání dokumentů, jež však vzhledem k vysokým finančním i administrativním nárokům nebyla příliš vyhledávána.

Pořízení systému Aleph se pozitivně promítlo nejen do poskytovaných služeb, ale obecně do celého chodu knihovny. Akviziční i katalogizační moduly umožnily efektivnější práci na úsecích doplňování a zpracování knihovního fondu. Jako příklad lze uvést evidenci jednotlivých čísel časopisů, která byla díky možnosti vytváření předplatných velmi zjednodušena. Pro katalogizaci zase mělo zásadní význam to, že Aleph pracuje s výměnným formátem MARC 21, což umožňuje bezproblémové sdílení záznamů s jinými knihovnami. V roce 2010 došlo k definitivnímu ukončení budování lístkových katalogů.

Dříve zde byl jako základ bezvadný lístkový systém.

”

čtenář
Jaroslav Kopáček

Vyhovuje mi elektronický katalog se službou prodlužování výpůjček, rezervací a osobním kontem, které si můžu obsluhovat sám z domu.

”

čtenář Ivan Chatrný



Práce s digitálním knihovním asistentem

Ve studovně je k dispozici samoobslužný knižní skener



Automatizace knihovny se ale neomezila pouze na knihovní systém. MSVK kupříkladu zahájila přípravu na budoucí samoobslužný provoz. V letech 2007 až 2009 došlo k označení celého knihovního fondu (s výjimkou norem a patentů) RFID etiketami, od té doby jsou do všech nově pořízených dokumentů čipy vlepovány již ve vstupním zpracování. Od roku 2013 jsou používány také čipové čtenářské průkazy, které jsou kompatibilní s ISIC kartami či dalšími studentskými průkazy, jež jsou při registraci nového uživatele akceptovány. V roce 2017 dále knihovna pořídila tři digitální knihovní asistenty pro revize knihovního fondu i vyhledávání špatně zařazených publikací.

Dalším prvkem v modernizaci knihovny pak bylo připojení wifi, a to nejdříve v prostorách pravého křídla, poté i v levém křídle a v regionálním výukovém centru na Prokešově náměstí 2. Postupně se také obměňovala veškerá technika a dokupovalo nové vybavení podle aktuálních potřeb (promítací technika a interaktivní tabule, samoobslužný skener, tablety, e-čtečky apod.).

Elektronické zdroje

Postupná elektronizace se v MSVK samozřejmě netýkala pouze technického vybavení, procesů a postupů. Do hry začaly čím dál více vstupovat elektronické zdroje, a to nejdříve ve formě bibliografických a plnotextových databází. Již v devadesátých letech knihovna zajišťovala přístup k českým zdrojům typu Česká národní bibliografie, Anopress či ASPI. Od roku 2000 pak začaly být nabízeny také zahraniční databáze, a to díky účasti v konsorciích podpořených rozvojovými programy MŠMT. Návštěvníci MSVK tak mohli poprvé těžit z nabídky zdrojů jako EBSCO, ProQuest, ScienceDirect, Web of Science atd. Spektrum nabízených zahraničních databází bylo do značné míry ovlivněno možnostmi financování, bez grantové podpory nebylo pořizování nákladných kolekcí reálné. Kromě uvedených programů MŠMT se tak knihovna zapojila i do dvou velkých projektů financovaných z programu OP VaVpl a od roku 2017 figuruje také jako člen CzechELibu.

Předplácené databáze byly zpočátku nabízeny pouze v multimediální studovně při oddělení bibliografie. Od roku 2010 je umožněn rovněž vzdálený přístup, který v režimu 24/7 poskytuje registrovaným uživatelům po přihlášení možnost studovat zahraniční databáze odkudkoliv. Využívanost jednotlivých zdrojů tak významným způsobem vzrostla.

Kromě individuálního studia jsou databáze využívány také při rešeršní činnosti knihovny. Zájem o zpracování soupisu literatury na zadané téma během let rostl. Dlouhodobě převládají požadavky na rešerše ze společenských věd, v druhé dekádě stoupl také zájem o lékařské obory.

V oblasti elektronických zdrojů se po roce 2010 stále častěji ozývaly hlasy, že knihovny by měly začít působit i na poli elektronických knih. První pokusy byly spíše nesmělé a omezovaly se na půjčování e-čteček, do nichž byla nahrávána autorsky volná díla z produkce Městské knihovny v Praze. Postupně však začaly do českých knihoven pronikat systémy, které umožňují výpůjčky e-knih. MSVK se do těchto aktivit zapojila již v roce 2012 díky grantu Nadace OKD E-knihy aneb nová výzva pro knihovny. Byly zakoupeny první e-čtečky, vydány první regionální e-knihy a vydána úspěšná metodická příručka pro knihovny.

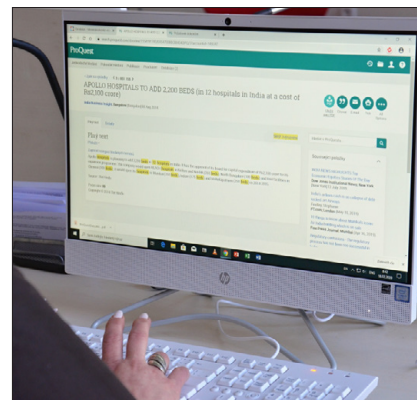
Od roku 2016 si pak čtenáři mohou e-knihy i půjčovat, a to prostřednictvím platformy eReading (nyní Palmknihy), o rok později přibyla rovněž nabídka Flexibooks. Půjčování e-knih si ihned našlo své uživatele, zájem o tuto službu kontinuálně narůstá. Dosavadního vrcholu pak dosáhl v roce 2020, kdy byla knihovna několik měsíců uzavřena z důvodu opatření proti šíření koronavirové pandemie.

Knihovní fond

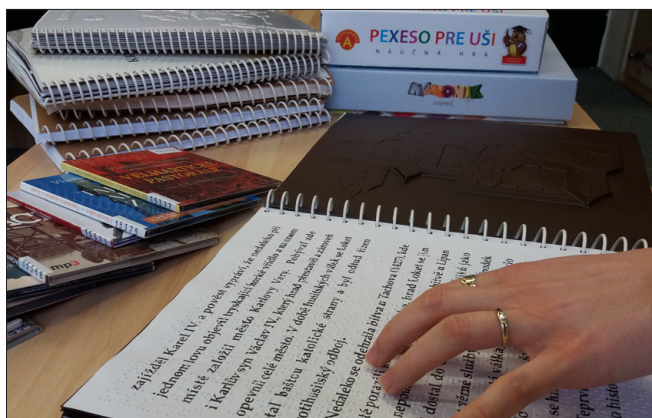
Velkými změnami prošlo v letech 2001 až 2021 také doplňování „klasického“ knihovního fondu. Proměnilo se jeho oborové a druhové složení i způsob financování. Finanční prostředky jsou od roku 2007 získávány formou každoročního účelového příspěvku na nákup a ochranu knihovního fondu, což zaručuje vysokou úroveň doplňování.

Velký vliv na principy a metody akvizice měla nová směrnice o doplňování z roku 2006, která začala pracovat s mezinárodní metodou pro srovnávání a popis fondů Konspekt. Ten dělí veškeré obory lidské činnosti do 26 předmětových kategorií, u kterých je možno mimo jiné určit, do jaké hloubky a šíře je daný fond doplňován – od úrovně doplňování 0 (obor se nedoplňuje) po úroveň 5 (úplná neboli vyčerpávající úroveň). Vzhledem k univerzálnímu profilu knihovního fondu MSVK jsou všechny obory doplňovány rovnoměrně, a to nejčastěji na úrovni 3 (vysokoškolské studium, dále děleno dle stupně studia) či na úrovni 4 (vědecká úroveň).

Knihovna nabízí plnotextové zahraniční databáze



Poradenství k výpůjčkám e-knih je hojně využíváno



Vlevo pestrý fond pro zrakově handicapované, vpravo ukázka zvukových dokumentů z fondu knihovny



Základem pro určení jednotlivých úrovní doplňování (a počtu doplňovaných duplikátů) byl rozsáhlý čtenářský průzkum z roku 2005 (1 500 respondentů), ve kterém byli účastníci tázáni, o jaké obory mají zájem ve svém studiu či volnočasových aktivitách. Obdobný průzkum byl proveden na konci roku 2014 a směrnice byla na jeho základě revidována. Kromě zmíněných výzkumů je každoročně (od roku 2012) prováděna analýza výpůjček na základě dat získaných z knihovního systému.

Při nákupu zahraniční literatury se MSVK v letech 2007 až 2017 zaměřila především na oblast environmentalistiky, což souviselo také s účastí ve velkém krajském projektu Rozvoj sítě environmentálních poradenských a informačních center Moravskoslezského kraje (2006–2008). V souvislosti se zřízením Lékařské fakulty Ostravské univerzity i rozvíjející se spoluprací s Městskou nemocnicí Ostrava se pak knihovna v posledních letech orientuje na oblast lékařství. Pro fond zahraničních publikací je velkým přínosem partnerství s Goethe-Institutem Prag, díky němuž knihovna získává každoročně desítky publikací v německém jazyce.

Z hlediska druhového složení knihovního fondu musela knihovna reagovat na aktuální trendy i změny společenských poměrů. V roce 2007 tak došlo k zastavení doplňování firemní literatury, které již v době internetu ztrácelo své opodstatnění. Od roku 2014 nejsou doplňovány ani patentové spisy, Úřad průmyslového vlastnictví totiž kompletně přešel na jejich elektronickou podobu. Naopak nově se v nabídce knihovny objevily zvukové dokumenty či deskové hry.

*Studovna elektronických
informačních zdrojů*



*Rekonstruovaná studovna oddělení
speciálních fondů*



V průběhu let pak knihovna využívala i dva další objekty (na ulici Cihelní v letech 2010–2015, na ulici Šrámkova v letech 2007–2019). Ani jeden z nich však nebyl pro potřeby knihovny zcela vyhovující. Najít adekvátní prostory se povedlo až v roce 2015, kdy si knihovna pronajala jednu budovu v průmyslovém areálu v Ostravě-Kunčickách, k ní pak v roce 2019 přibyl i vedlejší sklad. Do těchto dvou objektů byly postupně sestěhovány dokumenty, zároveň zde knihovna získala rezervu pro uložení fondu na dalších 5 let.

Samotné prostory knihovny v budově Nové radnice prošly rozsáhlou rekonstrukcí. Ta započala v roce 2018, kdy byla kompletně přestavěna půjčovna spolu se vstupní chodbou, šatnou a pracovištěm registrace. Návrh interiéru, jehož dominantou se stalo osvětlení čítající 33 bílých koulí, vytvořila architektka Eva Špačková.

Rekonstrukce pak pokračovala i v dalším roce, kdy byla zcela přestavěna studovna při oddělení bibliografie, z níž se stalo místo pro studium elektronických informačních zdrojů a individuální konzultace především se studenty. V roce 2020 pak byla renovace završena proměnou oddělení speciálních fondů v levém křídle radnice ve vzdušnou a flexibilní studovnu s potenciálem pro pořádání akcí různého typu.

V posledních letech však nedošlo pouze k rekonstrukcím a renovacím. Prostory v budově radnice se povedlo v roce 2018 rozšířit o přilehlé místnosti na Sokolské třídě, v nichž byla dříve situována lékárna. Knihovna tak získala nejen další podzemní sklady, ale především zázemí pro nově zřízené Centrum vědy, výzkumu, vývoje a digitalizace. To se sem přestěhovalo v roce 2019, nové sídlo tak získala například Krajská digitalizační jednotka.

Zmíněné úpravy sice přispěly ke zlepšení prostorové situace knihovny, ale bohužel nemohly nahradit plánovanou výstavbu nového sídla MSVK, jež se stalo leitmotivem posledních dvou desetiletí. Z tohoto pohledu měl zásadní význam rok 2004, v němž byla vyhlášena soutěž na zpracování urbanistického, architektonického a provozního řešení novostavby. Zasláno bylo celkem 43 návrhů, vítězem se stali Ladislav Kuba a Tomáš Pilař s projektem, pro nějž se vžilo označení Černá kostka. Architektonicky výrazná stavba symbolizující pevnou schránku vědění měla vyrůst naproti Domu kultury města Ostravy a měla se stát jednou z dominant moravskoslezské metropole. V roce 2010 byl však tento projekt vzhledem k vysoké finanční náročnosti pozastaven.

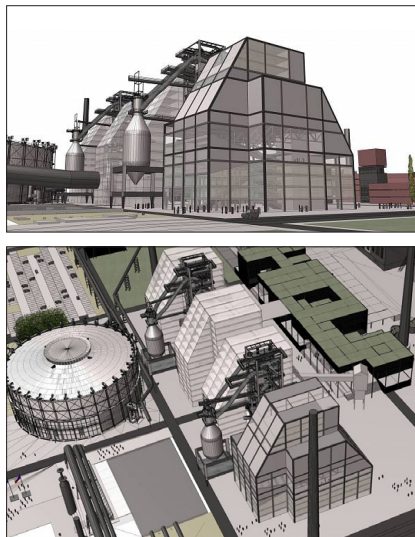


Půjčovně dominuje 33 světelných koulí a pětimetrový dřevěný reliéf

V dalších letech se objevily rozmanité návrhy na podobu nového sídla knihovny. Zmínit lze především projekt, který počítal s umístěním knihovny v atraktivní lokalitě Dolní oblasti Vítkovice. Tento záměr však narazil na problém s financováním, a tak byl již v rané fázi opuštěn.

V roce 2018 pak zastupitelstvo Moravskoslezského kraje rozhodlo o návratu k projektu Černé kostky, která bude adaptována pro potřeby smart knihovny 21. století. Na projektové dokumentaci se nyní intenzivně pracuje, otevření nové knihovny je plánováno na rok 2024.

Vizualizace nerealizovaného projektu v Dolní oblasti Vítkovice



Vizualizace exteriéru a interiéru projektu Černé kostky





Ostravská muzejní noc 2019 zaujala retro námětem z období sametové revoluce

Knihovna jako vzdělávací a kulturní instituce

Vzdělávací a kulturní aktivity

Již od svého založení knihovna fungovala jako instituce podporující studium a vzdělávání. Až do 21. století však tuto svou roli naplňovala především informační podporou a budováním studijního zázemí. Teprve po roce 2001 se MSVK začala profilovat jako instituce s vlastními vzdělávacími akcemi a svou nabídku rozšířila také o aktivity s kulturním obsahem.

Prvními vlaštovkami se stalo zapojení knihovny do větších celoostravských akcí. MSVK se tak například v roce 2011 stala jedním ze spoluorganizátorů prvního ročníku Ostravského knižního veletrhu (nyní Knižního festivalu Ostrava), jehož se aktivně účastní dodnes. Od roku 2013 se zase zapojuje do Ostravské muzejní noci, pro niž každoročně připravuje originální program, který spojuje zábavu se vzděláváním (např. Sfárejte za vědomostmi, Před zvoněním klíčů či Zločin v knihovně). Tato akce se tradičně stává nejnavštěvovanějším programem knihovny v daném roce a získává si čím dál více příznivců. V roce 2019 tak padl rekord v návštěvnosti a počet účastníků jen těsně nedosáhl magické hranice 1 000 osob.

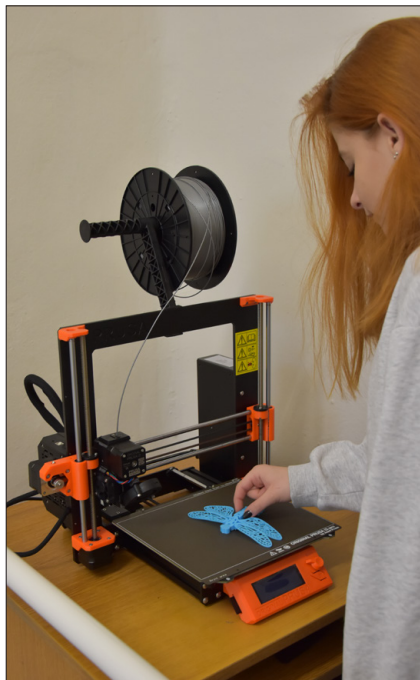
Propagační materiály k Festivalu ostravských knihoven 2019





Klub techniků 2019 v ostravské huti ArcelorMittal

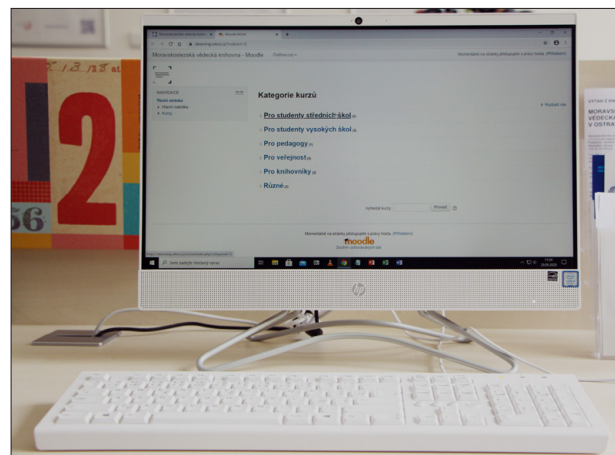
Studenti programují pohyby robota a pracují s 3D tiskárnou



Na aktivní účast při akcích jiných pořadatelů navázala knihovna v roce 2017 svým vlastním projektem s názvem Festival ostravských knihoven. Prvního ročníku se zúčastnilo celkem šest knihoven různého typu (kromě MSVK to byla Knihovna města Ostravy, knihovny Ostravské univerzity, Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava, Galerie výtvarného umění v Ostravě a Ostravského muzea), v dalších letech pak přibyli čtyři noví partneři (Plato, Archiv města Ostravy, Národní památkový ústav a Janáčkova konzervatoř). Cílem jednodenního putování po ostravských knihovnách je ukázat veřejnosti rozmanitost knihoven, které sídlí v centru Ostravy a nejbližším okolí. Projekt získává každoročně podporu Ministerstva kultury ČR.

Od jednotlivých popularizačních akcí pro nejširší veřejnost knihovna v průběhu času pokročila ke konceptu dlouhodobého zájmového vzdělávání. Velkou měrou k tomu přispěl projekt Knižnice pre vzdelávanie 50 plus, který byl podpořen z programu Erasmus+. Díky němu při knihovně vzniklo několik zájmových klubů, z nichž některé ve své činnosti pokračovaly také v dalších letech (Klub regionální historie, Klub zdraví, Klub techniků atd.).





Pro širší okruh posluchačů jsou pak určeny přednášky pořádané v rámci cyklu Knihovnické středy (témata z historie, architektury apod.). Na popularizaci vědních oborů je zase zaměřen cyklus Věda ve vědárně.

Nabídku vzdělávacích akcí pro veřejnost doplnily i další aktivity. Knihovna se zapojila do Virtuální Univerzity třetího věku, nabízí kurzy trénování paměti s certifikovanými trenérkami 1. stupně, připravuje akce využívající moderní technologie typu 3D tiskárna či roboty.

Speciální pozornost je při vzdělávacích aktivitách věnována studentům a pedagogům středních i vysokých škol. Knihovna nabízí různé typy vzdělávacích programů, jejichž nabídka se postupně profiluje směrem k podpoře tvorby závěrečných akademických prací. Prostřednictvím seminářů a individuálních konzultací jsou studenti seznamováni se způsoby vyhledávání informačních pramenů, dozvídají se informace o struktuře odborného textu a učí se správně citovat různé typy zdrojů. Z dalších žádaných témat lze zmínit například informační či mediální gramotnost či problematiku kybernetické bezpečnosti.

Od roku 2019, v souvislosti se vznikem nového oddělení Centrum vědy, výzkumu, vývoje a digitalizace, je spolupráce s některými školami formalizována prostřednictvím memorand. Těmto školám jsou připravovány programy na míru (např. v rámci Týdne čtenářské gramotnosti), jsou připravovány společné projekty (např. výstavy studentů uměleckých škol v prostorách MSVK) apod. MSVK se zaměřila také na práci s talentovanými studenty, a to prostřednictvím spolupráce se společností Proxima.

Vlevo středoškolští studenti na přednášce v MSVK, vpravo náhled na online kurzy MSVK



Ukázka uplatnění jednotného vizuálního stylu

Vzdělávání probíhá formou seminářů či školení, stále častěji je však využívána také forma individuálních konzultací. Oblíbená je například služba Info Help, v jejímž rámci jsou poskytovány konzultace k moderním informačním technologiím (chytré telefony, tablety apod.), nově se rozvíjí služba DiploGuru zaměřená na podporu při tvorbě odborných textů.

Vzdělávání se částečně přesunuje i do e-prostoru. V roce 2020 byl prostřednictvím webových stránek knihovny spuštěn Moodle, kde zájemci najdou v online podobě různé typy kurzů a lekcí.

Propagace knihovny

Vzhledem k silné konkurenci, která v oblasti vzdělávání panuje, ale také v souvislosti s celkovými změnami ve společnosti i proměnami knihovních služeb se stalo nezbytností „dát o sobě vědět“. Postupnými kroky tak začala MSVK budovat svou vizuální identitu a svou strategii public relations.

V roce 2016 byla vyhlášena veřejná zakázka na nové logo a jednotný vizuální styl MSVK. Vítězkou se stala Eliška Karešová se svým návrhem vycházejícím ze symboliky původního loga. Využívá čtyř šipek, které jednak vytvářejí dojem otevřené knihy, jednak implikují rozvoj vzdělanosti do všech koutů Moravskoslezského kraje. Nové logo i vizuální styl byly postupně implementovány do všech výstupů knihovny. Posledním krokem, jenž tento proces završil, bylo spuštění nových webových stránek na podzim 2019.

Vnější komunikace knihovny se systemizovala v souvislosti se zřízením pracovní pozice PR pracovnice a tiskové mluvčí v roce 2015. Mediální ohlas MSVK postupně narůstá. Články o službách i akcích se objevují ve všech regionálních novinách, v místních rozhlasových stanicích jsou pravidelně vysílány reportáže o všech novinkách v knihovně a ty nevýznamnější události jsou pokrývány rovněž televizním zpravodajstvím.

MSVK je aktivní rovněž na sociálních sítích – spravuje svůj profil na Facebooku i Instagramu a rozšiřuje svůj kanál na YouTube. V měsíčních intervalech je vydáván elektronický newsletter s pozvánkami na všechny připravované akce i zajímavostmi ze života knihovny. Tou nejlepší reklamou a propagací jsou však pro knihovnu vždy kvalitní a uživatelsky orientované služby. Změny, které v letech 2001 až 2021 proběhly, znamenaly velký posun a přiblížily MSVK k budoucí vizi smart knihovny pro 21. století.

E-SLUŽBY

E-knihy 15 000 českých titulů	E-databáze místní odborných článků z celého světa	E-vzdělávání online kurzy pro knihovny	E-konzultace Info Help Doporučení Projektové knihovny Habitat

KDYKOLIV, ODKUDKOLIV,
JEDNODUŠE!

www.svkos.cz

MSVK V OSTRAVĚ

1 231 961 čtenářů	8 700 titulů	114 500 rozpočtových nákladů	525 000 výstavních návštěvníků	580 135 výstavních setí
----------------------	-----------------	------------------------------------	--------------------------------------	-------------------------------

PROSTOR PRO VZDĚLÁVÁNÍ,
POZNÁVÁNÍ, STUDIUM, SETKÁVÁNÍ.

www.svkos.cz

DIGITÁLNÍ KNIHOVNA

Knihy, adresáře, noviny a časopisy z 18. až 19. století 201 titulů regionální	700 000 digitálních titulů	1 800 microfilmů	100 titulů periodik

BÁDEJ, OBJEVUJ,
POZNÁVEJ!

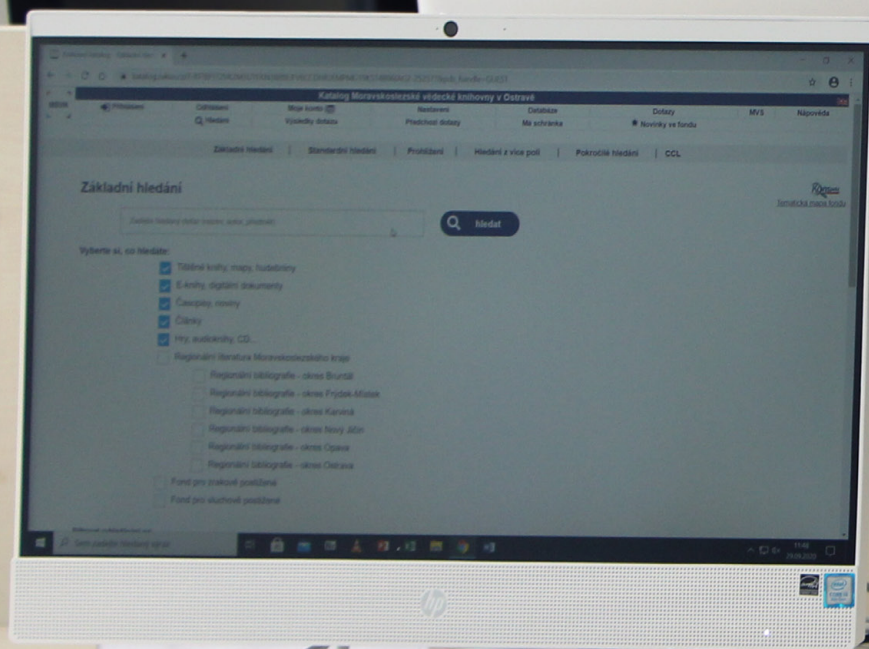
www.svkos.cz

STAŇ SE FANOUŠKEM

www.svkos.cz	Moravskoslezská Vědecká knihovna v Ostravě	msvk.ova	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

CHCEŠ O VŠEM VĚDĚT?
ODEBÍREJ NEWSLETTER!

www.svkos.cz



Vize Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě



Motto:

*Podporujeme studenty v regionu, společně tvoříme
budoucnost Moravskoslezského kraje.*

Poslání a vize

Poslání Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě definuje jak knihovní zákon č. 257/2001 Sb., včetně jeho pozdějších úprav, tak její zřizovací listina.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě je součástí systému knihoven. Vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci též spolupracuje s Národní knihovnou České republiky na tvorbě České národní bibliografie a na tvorbě souborného katalogu, zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému. Je krajským centrem meziknihovních služeb a spolupracuje s knihovnami v kraji. Plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji.

Vize

Naší vizí je knihovna, která je centrem poznání pro 21. století. Našimi cílovými skupinami jsou především studenti, pedagogové, vědci a odborná veřejnost. S ohledem na tyto uživatelské skupiny budujeme fond odborných tištěných i elektronických informačních zdrojů a poskytujeme služby, které usilují o podporu akademické excelentnosti a konkurenceschopnosti v českém i mezinárodním prostředí. Široké veřejnosti nabízíme vzdělávací kurzy a snažíme se o popularizaci vědy a vědeckých poznatků. Naším cílem je společenská osvěta v oblasti kritického myšlení napomáhající činit poučená rozhodnutí pozitivně ovlivňující chod demokratické společnosti.

Usilujeme o profesionální a na prostoru nezávislé služby, které pomáhají podpořit rovný přístup k vědeckým informacím a vzdělávání, jak v centru města, tak na periferiích kraje. Snažíme se o zachování a zpřístupňování kulturního dědictví vytvářením informačních produktů, jako je Digitální knihovna Moravskoslezského kraje.





Role vědecké knihovny ve vzdělávání

Svět se nachází v bodě zlomu, kdy se v plné míře projevuje účinek digitálních technologií prostřednictvím automatizace a vytvářením produktů, které nemají obdobu (např. umělá inteligence). Hovoří se o 4. průmyslové revoluci, která ovlivňuje a ovlivní pracovní trh. Vzdělávací systémy tak musí být uzpůsobeny tomu, aby mohly lidem tyto příležitosti poskytovat. Vzdělávání se stává celoživotním procesem a vědecká knihovna v něm hraje důležitou roli.

Vědecká knihovna se zaměřuje na vědecké potřeby široké odborné i laické veřejnosti, přičemž preferuje cílovou skupinu studentů, pedagogů a vědců. Její odborné a vědecké zaměření je do jisté míry nadřazené školním a univerzitním knihovnám. Vědecká knihovna shromažďuje a zpřístupňuje aktuální primární prameny ze všech vědních oborů a technických disciplín, tj. vědecká a odborná periodika a monografie české i zahraniční provenience. Realizuje spektrum služeb, které zajišťují požadavky uživatelů z řad vědců, lékařů, technických odborníků, pedagogů, studentů i široké veřejnosti, a to v maximální možné míře. Ze zákona shromažďuje a trvale uchovává povinný výtisk publikací vycházejících v rámci Moravskoslezského kraje.

Přehodnotili jsme akviziční politiku. Ze zahraničních publikací zachovává všechny v angličtině, stěžejní v němčině. Nadále zvláště v této době cirkulujeme lékařské časopisy, i takto podporujeme rozvoj zdravotnictví. Spolupracujeme s nakladatelstvími vydávajícími vědeckou a odbornou literaturu. Beletrii nakupujeme jen výběrově. Preferujeme nákup e-knih a databází, které nenabízejí univerzitní knihovny v Ostravě.

Inovovali jsme nabídku vzdělávání. Zestručnili jsme edukační programy a soustředíme se na klíčové oblasti, což jsou věda a výzkum, digitalizace a vzdělávání, které chceme rozvíjet i pomocí grantových prostředků.

Vzdělávání v knihovně má tři roviny: vzdělávání oborové pro knihovnickou komunitu, vzdělávání zaměstnanců zejména v oblasti cizích jazyků a IT gramotnosti a vzdělávání zaměřené na cílové skupiny. To realizujeme prostřednictvím nového pracoviště Studentského centra.

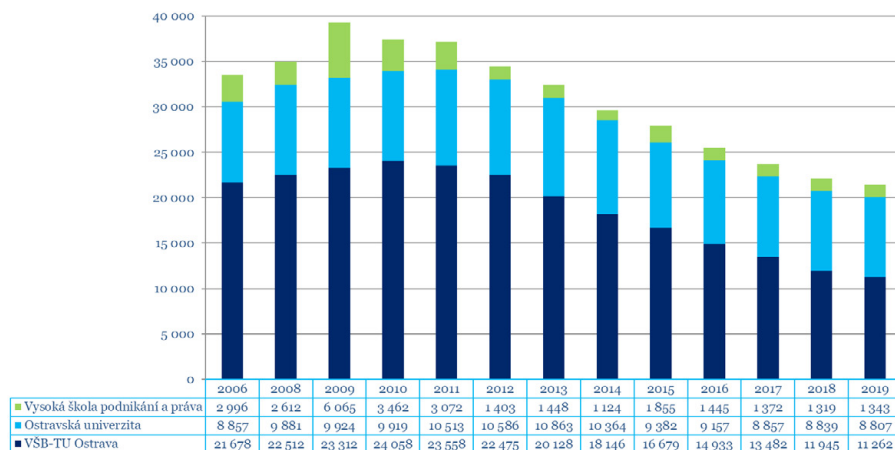
Díky rozšíření prostor v Nové radnici úspěšně rozvíjíme činnost Studentského centra, které nově disponuje týmovou studovnou. Hlavním cílem aktivit Studentského centra jsou vzdělávací lekce pro středoškoláky v dopoledních hodinách a akademické psaní (Academic Writing) v odpoledních hodinách.

Vytváří eLearningové kurzy v Moodle, v nově vybudovaném nahrávacím studiu vytváří webináře a výuková videa. Zpracovává učební opory, jejichž zaměření odpovídá gramotnostem, které vyučují lektori Studentského centra. Lektori vyjíždějí do škol a do nemocnic a školí studenty, lékaře a zdravotnický personál v požadovaných gramotnostech. Nezanedbatelná je role knihovny v MOOC – Massive Open Online Courses. Internet je přehlacen množstvím kurzů, které vytvářejí a nabízejí univerzity i nejrůznější instituce. Hrajeme roli průvodce a zájemcům nabízíme konkrétní kategorizaci kurzů a pomoc s výběrem.

Pracovníci ve službách se věnují konzultačním službám, poskytují informace, pomáhají uživatelům s orientací ve fondu, vytvářejí zájemcům jednoduché rešerše a další. Stručně řečeno, poskytují uživatelům tzv. první pomoc v práci s informacemi, podporují regionální identitu a uchovávají a rozvíjejí regionální kulturní dědictví.

Vzdělávání středních škol jsme zaměřili na informační, mediální a kybernetickou gramotnost, ale i na makerspace aktivity – 3D tiskárny, pera a roboty.

V Ostravě je 44 středních škol, které navštěvuje 17 tisíc studentů, z toho je asi třetina gymnazistů z 16 gymnázií. Jedná se o potenciální studenty vysokých škol a na ně cílíme pozornost. Vysoké školy jsou v Ostravě tři, studuje na nich přes 21 tisíc studentů. Úzce spolupracujeme se Slezskou univerzitou v Opavě, s Vysokou školou báňskou – Technickou univerzitou v Ostravě a s Ostravskou univerzitou.



Mám přání, aby se podařilo knihovně přitáhnout mladou generaci k poznávání. Lze dle mého systematickým programem.

”

čtenář
Jaroslav Kopáček

*Struktura a vývoj stavu studentů VŠ v Ostravě (stav k 31. 10. 2019)
Zdroj: Faktografické listy Ostrava 2020: Město Ostrava ve faktech a číslech. Ostrava: Statutární město Ostrava, 2020.*



Spolupracujeme i se školami s mezinárodním přístupem, což jsou: International School of Ostrava – mezinárodní gymnázium, s. r. o. (1st ISO), Gymnázium Hladnov a Jazyková škola, Jazykové gymnázium Pavla Tigrida v Ostravě-Porubě.

Podporujeme a rozvíjíme technickou gramotnost. Aktuálním trendem v knihovnách je budování tzv. kreativních dílen, které jsou dobře technicky vybaveny výukovými roboty, 3D tiskárnami, kvalitními počítači, laserovými řezačkami apod. Tyto kreativní dílny jsou organizovány za účelem podpory polytechnického vzdělávání nebo také STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) vzdělávání.

Cílem je nejenom zvýšení zájmu o techniku, ale hlavně rozvoj důležitých dovedností pro 21. století, jako jsou flexibilita (umět se rozhodovat, reagovat na změny), logické a informatické myšlení (pochopit problém a hledat řešení), digitální gramotnost (schopnost využívat technologie), kreativita, vytrvalost (umění hledat řešení a přistupovat k problému), jazyková a čtenářská gramotnost (kritické myšlení), práce v týmu (s lidmi, roboty i umělou inteligencí).

Naše knihovna má za účelem rozvoje těchto kompetencí k dispozici 3D tiskárnu, 3D pera, několik druhů výukových robotů, tablety a další vybavení.

Takto se dá začít s „programováním“ již v útlém věku, ale postupným zvyšováním náročnosti úkolů se s ozoboty zabaví i starší žáci a dospělí. Těm může sloužit i přidružená mobilní aplikace, ve které je možnost programovat složitější pohyby robota opět pomocí blokového programovacího jazyka. Pro všechny roboty jsou připraveny aktivity, pomocí kterých rozvíjíme právě výše zmíněné dovednosti.

Nakoupili jsme konferenční techniku (mikrofony, stativ, SW atd.), kterou využíváme k různým účelům. Díky pandemii dochází k masivnímu přesunu konferencí, školení a schůzek do online prostoru. Kvalitní konferenční technika umožňuje zaměstnancům knihovny se těchto akcí účastnit a také je organizovat.

Dalším využitím zmíněné techniky je vytváření obsahu pro digitální služby knihovny, ať už jde o výuková videa pro studenty, streamování přednášek, či online konzultace a podporu. Aktuálně je v prostředí Moodle – eLearningu knihovny dostupných několik kurzů k počítačové gramotnosti, kurzy sloužící k podpoře studentů při psaní závěrečných prací či kurzy pro zvyšování kvalifikace pracovníků knihoven.



Digitalizace v Moravskoslezské vědecké knihovně

V České republice začala etapa digitalizace písemného kulturního dědictví okolo roku 1992, kdy Národní knihovna ČR vstoupila do programu mezinárodní organizace UNESCO „Memory of the World“. V současné době probíhají v České republice různé projekty digitalizace kulturního dědictví a mezi největší tvůrce digitálního obsahu patří bezesporu Národní knihovna České republiky. Národní knihovna buduje společně s Moravskou zemskou knihovnou v Brně Národní digitální knihovnu, jejíž součástí je Manuscriptorium a Kramerius. Mezi další významné tvůrce digitálního obsahu patří Národní muzeum s projektem „People for Europe“ nebo Knihovna Akademie věd České republiky a krajské knihovny, včetně naší vědecké knihovny, které přispívají zejména do systému Kramerius. V poslední době koncept digitalizace zaznamenal posun. S rostoucí poptávkou po digitálním obsahu ze strany uživatelů a s technologickým rozvojem jsou dokumenty digitalizovány nejen z důvodů jejich ochrany, ale především za účelem širokého zpřístupnění veřejnosti. Přístup do digitálních knihoven z pohodlí domova je nesporným přínosem jak pro vzdělávání a zejména vědecké účely, tak i pro obnovu hmotných památek. Kultura, kam patří i veřejné knihovny a umění, tvoří jeden z informačních okruhů veřejného informačního sektoru. Digitalizace nabízí nové příležitosti komunikace paměti a podporuje tak vzdělávání a výzkum v oblasti studia kulturního dědictví a informačních systémů.

Historie digitalizace v naší vědecké knihovně začíná rokem 2005. Cílem bylo v první řadě zachránit tištěné dokumenty ohrožené např. degradací kyselého papíru, dále zpřístupnit digitální formy vzácných dokumentů široké veřejnosti a centralizovat přístup k digitalizovaným dokumentům z knihovních fondů paměťových institucí v Moravskoslezském kraji. Byl tak vytvořen základ pro budování Digitální knihovny Moravskoslezského kraje.

Moravskoslezská vědecká knihovna úzce spolupracuje s paměťovými institucemi v kraji, ale také s Národní knihovnou České republiky, Moravskou zemskou knihovnou v Brně a Knihovnou Akademie věd České republiky.

Cílem digitalizace je především záchrana obsahu ohrožených tištěných dokumentů, které jsou důležité pro kulturní, společenské, ekonomické, politické a náboženské dějiny měst a obcí v Moravskoslezském kraji. Zpřístupňujeme digitální formy vzácných dokumentů po internetu či alespoň ve



studovnách paměťových institucí, čímž rozšiřujeme nabídku služeb online z pohodlí domova. Mezi účastníky krajské digitalizace patří kromě vědecké knihovny veškeré paměťové instituce v kraji – muzea, galerie, archivy a knihovny. Moravskoslezská vědecká knihovna nevlastní historické fondy, jen historický regionální fond, tj. fond z 19. a 20. století. Chceme postupně vybudovat kvalitní digitalizační linku a věnovat se ve větší míře regionálnímu digitálnímu dokumentárnímu dědictví (digital documentary heritage). Na vybudování kvalitní digitalizační linky zpracováváme strategii digitalizace, zapojili jsme do její tvorby přední české i zahraniční experty. Potřebné finance chceme získat z evropských grantů. Ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě chceme zkoumat digitalizaci rukopisů pomocí umělé inteligence. Aktuálně jsme společně podali projekt do TAČR a počítá se i s pomocí studentů knihovnictví, kteří se zapojí do digitalizace v rámci svých studijních stáží.

V roce 2013 vznikla Krajská digitalizační jednotka, kterou kraj vybavil potřebnou technikou z grantových prostředků. V roce 2019 se podařilo získat vhodné prostory pro Krajskou digitalizační jednotku, která využívá grantů VISK 7 a jiných. Nově sídlí v prostorách po bývalé lékárně v Nové radnici.

Skener Krajské digitalizační jednotky



Pracovníci digitalizace již zdigitalizovali přes 700 tisíc stran. Převážně se jedná o české, německé a polské dokumenty, ve kterých převažuje písmo latinka a fraktura. Zdigitalizovali také přes 100 titulů periodik, např. Opavský týdeník, Noviny Těšínské, Ostravice, Sokolské noviny, Horník a mnoho dalších. Monografií je zdigitalizováno přes dva tisíce, jedná se o monografie vydané na území dnešního Moravskoslezského kraje s přesahy na Moravu a do Polska. Digitalizují se publikace sledující dějiny měst a obcí a jejich kulturní a hospodářský rozvoj, spolkovou činnost v obcích, dějiny hornictví a počátky Vítkovických železáren, ale i například vývoj školství, náboženství a regionální beletrie – próza, poezie a drama.

Kritériem pro výběr jsou obsah dokumentu, fyzický stav dokumentu („kyselost“ papíru a opotřebovanost dokumentu), četnost výpůjček a jedinečnost dokumentu, přičemž se využívají regionální databáze paměťových institucí v kraji, což jsou Archiv města Ostravy, Slezské zemské muzeum v Opavě, Ostravské muzeum, Univerzitní knihovna Ostravské univerzity, Galerie výtvarného umění v Ostravě, Knihovna města Ostravy, Muzeum Těšínska, Muzeum Beskyd ve Frýdku-Místku, Muzeum v Bruntále, Muzeum Novojičínska, Muzeum Hlučínska a Regionální knihovna v Karviné. V současné době digitalizujeme dokumenty 19. století až první poloviny 20. století. Jedná se o fond z Archivu města Ostravy, konkrétně o závodní časopisy dolů, průmyslových podniků, také digitalizujeme katalogy z výstav Galerie výtvarného umění v Ostravě a Muzea v Bruntále.

V plánu je vytvářet digitální kolekce ve spolupráci s ostatními kulturními institucemi v kraji – například o osobnostech jako Sigmund Freud nebo Pias-
tovcí – polská knížecí a později královská dynastie.

Digitální služby a jejich rozvoj

Rok 2020 se zapíše do historie, protože Covid-19 navždy změnil svět. Kultura a umění, kam patří i veřejné knihovny, utrpěly velké ztráty. Krize je velkou příležitostí prosadit změny. Rozhodli jsme se využít krizi ve svůj prospěch a prosadit změny zejména v eProstoru vědecké knihovny.

Období pandemie ukázalo, že nic nenahradí vzájemný kontakt, a knihovníci si uvědomili, jak moc jim čtenáři scházejí. Naše knihovna byla v první



Ukázka digitalizovaného dokumentu: první číslo týdeníku Opavský besedník z roku 1861



vlně pandemie uzavřena 54 dnů, což se nikdy v její minulosti nestalo. Knihovna je právě tím veřejným prostorem, kde se mohou lidé bez obav potkávat při prospěšných aktivitách, vyměňovat si své názory, vzdělávat se a bavit. Přesto je důležité rozvíjet i služby na jedno kliknutí z pohodlí domova pro čtenáře, kteří jsou tzv. každodenně digitální. Digitální Česko 2030 je výzvou i pro knihovny. Výhodou e-slужeb je, že nemají nároky na fyzický prostor knihovny, i když i data potřebují úložiště.

Čtenáři si nově mohou prodloužit platnost čtenářského průkazu nebo se zaregistrovat v knihovně online. Získají tak dálkový přístup do Národní digitální knihovny, k e-knihám, e-časopisům a e-zdrojům. Navýšili jsme počet digitálních výpůjček e-knih na deset titulů. Z e-zdrojů nabízíme normy, Digitální knihovnu Moravskoslezského kraje, multioborové databáze české i zahraniční z různých vědeckých oborů, ale např. i databázi právních norem a předpisů ASPI. Čtenáři mohou z pohodlí domova studovat dokumenty z Národní digitální knihovny vydané na území ČR zatím do roku 1989 a v dohledné době až do roku 2007 (výhledově až do současnosti). Je to průlom v online službách. Služba je bezplatná, umožňuje pouze čtení dokumentů, kopírování je zatím zakázáno. Naše knihovna digitalizuje zpětně regionální fond, který získává povinným výtiskem, a tak mají naši čtenáři k dispozici i literaturu z našeho regionu.

Rozšířili jsme online vzdělávání v prostředí Moodle o webináře, eLearningové kurzy, výuková videa a učební opory. Zejména studenty chceme učit, jak vyhledávat na internetu texty a dokumenty, které se dají získat legálně a zcela zdarma.

Nezapomínáme ani na zaměstnance knihovny, které motivujeme a pravidelně vzděláváme. Knihovníkům i z jiných knihoven nabízíme oborové vzdělávání v online podobě. Knihovník by měl být všeobecně vzdělaný člověk, který má obrovský přehled a knihovnické vzdělání. Je informačně gramotný a umí se dobře orientovat v kyberprostoru.

Knihovnictví se dá u nás studovat na třech univerzitách: na Univerzitě Karlově v Praze, na Masarykově univerzitě v Brně a na Slezské univerzitě v Opavě. Díky opavské univerzitě, se kterou má naše knihovna uzavřené memorandum o spolupráci, máme v knihovně dostatek vysokoškolsky vzdělaných knihovníků. Vybraní pracovníci na univerzitě také vyučují. Snažíme se propojit akademické zkušenosti s praxí. Avšak to nejdůležitější, co by měl



knihovník umět, je vrozené a nedá se naučit na žádné univerzitě na světě. Je to lidský přístup a umění vycházet s lidmi. Mít lásku k lidem a ochotu jim sloužit je ta nejcennější devíza knihovníka nejen ve 21. století, ale v každé době. Jsme po Praze a Brnu třetí knihovnou v zemi, která získala akreditace na rekvalifikační kurzy pro profese knihovník v přímých službách a knihovník katalogizátor. Tyto kurzy je možné ukončit státní zkouškou a jsou velmi vyhledávané. Řada odborných knihovníků, kteří nemají oborové vzdělání, si u nás tímto způsobem doplňuje kvalifikaci.

Co se týče nového sídla knihovny, lidé jsou zvyklí na určitý standard veřejného prostoru a komfort – kavárnu, hrací koutek pro děti aj. Studenti pracují týmově a schází jim u nás týmové studovny, ve kterých by se mohli potkávat a vyměňovat si zkušenosti napříč studijními obory. Někteří naopak preferují individuální studovny, ve kterých by našli ticho a klid na učení. Takové prostory plánujeme realizovat právě v nové knihovně. Prostory Nové radnice, kde sídlíme, jsou krásné, ale pro současné potřeby limitující. Pokud se podaří postavit novou knihovnu, aplikovat koncept smart knihovny, využít všech dostupných technologií a technických vychytávek, vytvořit samoobslužnou plně automatizovanou knihovnu a dát této nové knihovně hodnotný obsah, máme velkou šanci stát se excelentní vědeckou knihovnou.

Vědecké knihovně přejí zejména novou budovu, kde bude mít důstojnější prostředí pro uživatele i zaměstnance.

” čtenář Ivan Chatrný



Přínos pro Ostravu a region

Původní vědecké knihovny vznikaly v návaznosti na rozšiřování vysokých škol. Dříve nebyla uzákoněna povinnost zakládat univerzitní knihovny, a tak tyto vědecké knihovny sloužily v univerzitních městech jako studijní a vědecké základny. Časem měnily své poslání, dnes mají univerzity a vysoké školy ze zákona univerzitní knihovny, které převzaly část původního poslání vědeckých knihoven. Moravskoslezská vědecká knihovna spolupracuje s univerzitními knihovnami v kraji, nabízí v rámci různého rozsahu povinného výtisku fond, kterým často nedisponuje žádná univerzitní ani jiná knihovna. Rozvíjí specializované služby, které léta precizuje a kterým se věnují odborní knihovníci, například přispívá do České národní bibliografie, nabízí rešeršní a konzultační služby. Shromažďuje speciální fondy, jako jsou normy a patenty, nabízí elektronické informační zdroje, databáze české i zahraniční a učí odbornou i laickou veřejnost efektivně pracovat s informacemi a jiné. Věnuje se v daleko větší míře zejména vzdělávacím činnostem. Spolupracuje s Knihovnou města Ostravy, přičemž své aktivity zaměřuje více k populárně-naučným tématům a k propagaci vědy. Důležitá je bezesporu metodická funkce krajské knihovny a pomoc, kterou věnuje knihovnám v kraji.

Změnit představu vědecké knihovny jako kamenné instituce plné vědeckých publikací a odborných časopisů v moderní „cool“ knihovnu je velkou výzvou. Veřejnost obecně vnímá knihovny jako půjčovny knih a právě toto mínění chceme inovovat. Chceme se dostat blíž studentům, pedagogům a vědcům a vzájemnou interakcí změnit pohled na vědeckou knihovnu. Marketing je jedním z nástrojů, jak oslovit cílové skupiny a představit jim nové služby a informační produkty knihovny.

Symbiózu města Ostravy a Moravskoslezského kraje vnímáme jako trvalou spolupráci všech aktérů v Ostravě, v jejich zázemí na regionální, národní a evropské úrovni. Cílem této spolupráce je dlouhodobý rozvoj města Ostravy a kraje. Ostrava a Moravskoslezský kraj se může stát chytrým městem a krajem, pokud plně využije potenciálu lidského kapitálu, který má. Snahou vědecké knihovny je vytvářet vhodné prostředí a nástroje pro hlubší spolupráci na formování budoucnosti města Ostravy a Moravskoslezského kraje. Chceme přispívat k vytváření města a kraje pro příští generace. S chytrými službami, vyšší kvalitou života a jasnou vizí. Cílem vědecké knihovny je, aby





většinu služeb mohli čtenáři využívat z pohodlí domova, ale snahou je nabízet i fyzické zázemí pro setkávání, které je v dnešním „online“ světě velmi důležité. Analýzou činností vědeckých knihoven u nás a v zahraničí jsme určili strategické rozvojové oblasti, které chceme v příštích letech rozvíjet. Moravskoslezská vědecká knihovna je nositelkou trendu pro knihovny v regionu. Je důležité, aby se vědecká knihovna přímo podílela na zmenšování „digitální propasti – digital divide“, věnovala se čtenářům, kteří nejsou informačně gramotní, a stala se centrem celoživotního vzdělávání v této oblasti. Spolupracuje s univerzitami zejména v jejich tzv. třetí roli, v oblasti přínosu pro společnost. Podílí se na univerzitních výzkumných projektech zaměřených na knihovnictví, literární a informační vědu. Zajišťuje přístup k informacím pro výzkum, vývoj a inovace a popularizuje výsledky vědy. Dne 1. ledna 2019 vzniklo ve vědecké knihovně nové oddělení vzdělávání, vědy, výzkumu, vývoje a digitalizace, které je zaměřeno na podporu rozvoje celoživotního učení pedagogů a studentů středních a vysokých škol a vědeckých pracovníků. Nové oddělení uzavřelo řadu memorand o spolupráci se středními i vysokými školami i institucemi, ve kterých je přesně rozvedena forma podpory a vzájemné spolupráce. Moravskoslezská vědecká knihovna buduje vědeckou paměť komunity

a usiluje o status výzkumné instituce. Je součástí silné společné značky, podílí se na rozvíjení Centrálního portálu knihoven Knihovny.cz. Drží roli arbitra, který hodnotí kvalitu informací na internetu. Snaží se tvořit digitální obsah, vydává regionální e-knihy a audioknihy a pořádá akce související s propagací a podporou regionální literatury a čtenářství obecně. Podporuje odstraňování sociální nerovnosti, bojuje za vědomosti a znalosti, vytváří nový prostor pro celoživotní učení (otevřené vzdělávání). Zkoumá kontexty čtení, nejen samotné čtení či čtenářskou gramotnost. Jde o více než pouhé čtení s porozuměním, ale jistou formu kritického myšlení (RWCT: Reading and Writing for Critical Thinking – vzdělávací program čtením a psaním ke kritickému myšlení) a na něj navazující diskuse, dialogy a vzdělávací aktivity.

Pokud se podaří po sedmdesáti letech postavit novou vědeckou knihovnu, s otevřením se počítá v roce 2024, bude to významný počín, jak podpořit studenty a vzdělávání v Ostravě a kraji. V nové moderní budově se bude vize knihovny mnohem lépe naplňovat.





*Týmová studovna v nově zřízeném
Studentském centru*



Přehled ředitelů

PhDr. Drahošlav Gawrecki

(1. 1. 1951 – 30. 6. 1954, 1. 5. 1955 – 31. 5. 1959)

Stál u zrodu vědecké knihovny. Za jeho působení knihovna získává potřebné fondy i odborné pracovníky, je orientována spíše technicky, na těžký průmysl, lékařství a polonika. Kromě vedení SVK byl také ředitelem Městské knihovny ve Frýdku-Místku, Universitní knihovny v Olomouci a Bezručovy knihovny v Opavě, působil i v Matici slovenské v Martině a ve Slovenské pedagogické knihovně v Bratislavě. Zabýval se především problematikou výstavby, zařízení a technického vybavení knihoven u nás i v zahraničí. Zároveň se věnoval básnické tvorbě, působil i jako překladatel zejména polské prózy.

Oldřich Sedlář (1. 7. 1954 – 30. 4. 1955)

Podílel se na založení SVK. Působil jako významný knihovnický činitel také v Knihovně města Ostravy. Pracoval zejména jako bibliograf v oborech hornictví, hutnictví, technika či ekonomie.

Jaroslav Břustek (1. 6. 1959 – 30. 6. 1968)

Neměl knihovnické vzdělání ani praxi, do knihovny byl dosazen na základě politického rozhodnutí. Knihovna se za jeho působení profiluje univerzálním fondem. Důraz je kladen na kolektivní formy práce a zvýšenou propagaci knihovny na veřejnosti.

Božena Kubalová (1. 7. 1968 – 30. 11. 1968)

Byla pověřena vedením. Praxi získala v městských knihovnách, působila také jako vedoucí oddělení zpracování fondů.

Otakar Entler (1. 12. 1968 – 31. 8. 1974)

Na počátku spoluzakládal SVK. Vynikal technickým a jazykovým vzděláním. Za jeho působení knihovna prošla celkovou rekonstrukcí, byla započata metodická práce pro odborné knihovny a VTEI, výstavba odlehčovacích skladů.

PhDr. Zdeňka Jurdová-Herelová (1. 9. 1974 – 31. 7. 1995)

Dříve působila v Knihovně města Ostravy, od roku 1971 v SVK. Za jejího vedení byla po vybudování reprografického pracoviště zavedena krajská katalogizace pro lidové i další odborné knihovny. Podílela se na zpracování

návrhu na centralizaci veřejných knihoven. Po neúspěšných pokusech o výstavbu nové budovy knihovny byl vybudován ve dvou etapách (1975–1981) odlehčovací sklad knih s kapacitou cca 150 000 sv., ve kterém byly zřízeny (po dobu 8 let) i půjčovní služby pro uživatele. Od r. 1985 se angažovala při realizaci výzkumného úkolu Automatizace knihovnicko-bibliografických procesů v jednotné soustavě knihoven i při následné automatizaci knihovny.

Ing. Lea Prchalová (1. 8. 1995 – 30. 6. 2017)

V knihovně působila od roku 1982 jako vedoucí pracovnice oddělení výzkumu a automatizace. Za jejího vedení byla v knihovně rozšířena automatizace na většinu knihovnických procesů a byla řešena řada výzkumných úkolů. Aktivně působila v řadě celostátních knihovnických organizací. V letech 2004–2010 řešila přípravu a plánovanou výstavbu nové budovy knihovny, tzv. Černé kostky. Zasadila se o vybudování digitalizační jednotky, základu budoucí Digitální knihovny Moravskoslezského kraje. V letech 2010 až 2015 působila jako předsedkyně Sdružení knihoven ČR. V roce 2011 získala Medaili Z. V. Tobolky.

PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (od 10. 7. 2017)

Knihovnictví se věnuje od roku 1989. Za tu dobu pracovala v řadě knihoven, vedla Útvar služeb v Knihovně Jiřího Mahena v Brně a byla ředitelkou Knihovny Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou. V roce 2000 založila časopis Knihovnický zpravodaj Vysočiny, který vychází dodnes. Je dlouholetou členkou redakční rady knihovnického časopisu DUHA, který vydává Moravská zemská knihovna v Brně, a dalších. Od roku 2005 vyučuje na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě obor Knihovnictví. Moravskoslezskou vědeckou knihovnu v Ostravě vede od roku 2017. Za jejího vedení došlo k modernizaci vnitřních prostor knihovny v Nové radnici a znovu se začalo pracovat na výstavbě nové vědecké knihovny, tzv. Černé kostky. Přišla s novou vizí vědecké knihovny, která stojí na třech pilířích: popularizace vědy a výzkum, rozvoj digitalizace písemného kulturního dědictví kraje a vzdělávání. Pracuje s konceptem „Smart Library“ pro novostavbu vědecké knihovny.



Výběrová bibliografie



Vydané monografie (výběr, řazeno chronologicky)

Služba čtenářům: organisace a prováděcí směrnice. Ostrava: Státní studijní knihovna v Ostravě, 1951.

GAWRECKI, Drahoslav a Drahomíra JUŘÍKOVÁ. *Knihovny Ostravského kraje: příručka pro meziknihovní službu výpůjční a bibliograficko-zpravodajskou.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1956.

GAWRECKI, Drahoslav. *Návrh stavebního programu Státní vědecké knihovny v Ostravě. Část 3, Hlavní knihovnické požadavky a jejich odůvodnění.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1957.

GAWRECKI, Drahoslav. *Čtenář, činitel neprávem opomíjený při výstavbě knihoven.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1958.

GAWRECKI, Drahoslav. *Co dělat pro lepší umístění a zařízení našich knihoven.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1958.

DERFL, Antonín. *Trendy vývoje zpracování a vydávání sekundárních informačních pramenů.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1973.

LEGÁTOVÁ, Božena. *Průvodce po Státní vědecké knihovně v Ostravě.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1976.

KUPCOVÁ, Dana. *Práce s dětmi a mládeží ve veřejných knihovnách Severomoravského kraje: metodická příručka.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1980.

PRCHALOVÁ, Lea. *Aplikace mikrografie ve střediscích VTEI.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1982.

Knihovnická technika v centralizovaném systému knihoven Severomoravského kraje. 2. upr. vyd. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1983.

KUPCOVÁ, Dana. *Řízení centralizovaných okresních knihoven v praxi: pracovní a metodická pomůcka pro ředitele a vedoucí pracovníky okresních knihoven Severomoravského kraje.* Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1983.

- VAŠÍČKOVÁ, Miluše. *Bibliograficko-informační služba ve veřejných knihovnách Severomoravského kraje*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1986.
- 35 let Státní vědecké knihovny v Ostravě*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1986.
- SLANINOVÁ, Milena. *Průvodce po Státní vědecké knihovně v Ostravě*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1986.
- Vojtěch Martínek: souborný krajský materiál k 100. výročí narození Vojtěcha Martínka a k 120. výročí narození Petra Bezruče*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1987.
- JAKUBÍČEK, Milan. *Právní otázky základních služeb v odborných knihovnách*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1987.
- NEMEŠKALOVÁ, Ilona. *Příručka knihovníka*. V Ostravě: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1996. ISBN 80-7054-066-4.
- NOVÁKOVÁ, Jana, Daniela ZEMANOVÁ a Milena SLANINOVÁ. *Analýza uživatelských potřeb a informačních zdrojů ve Státní vědecké knihovně v Ostravě: závěrečná zpráva ze sociologického průzkumu*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 1998.
- Státní vědecká knihovna v Ostravě 1951–2001: sborník k jubileu*. Ostrava: Státní vědecká knihovna v Ostravě, 2001. ISBN 80-7054-094-X.
- Bibliografie okresu Karviná*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě; Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2003. Bibliografie a prameny k vývoji Moravy; [vol.] 49. ISBN 80-7054-102-4, ISBN 80-7275-048-8.
- PRCHALOVÁ, Lea et al. *Knihovny Moravskoslezského kraje*. Ostrava: Moravskoslezský kraj a Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2006. ISBN 80-7054-112-1
- Od padesátky k šedesátce: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7054-126-5.

Bibliografie okresu Ostrava-město. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2011. 2 sv. Bibliografie a prameny k vývoji Moravy a Slezska; sv. 53, 54. ISBN 978-80-7054-128-9.

ORAVOVÁ, Monika a Gabriela FILIPOVÁ. *E-knihy, aneb, První pomoc pro začátečníky*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7054-142-5.

JIČÍNSKÝ, Vilém. *Cesta Ostravana do Ameriky leta Páně 1893* [e-kniha]. V Ostravě: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7054-169-2.

Josef Strnadel: *výběrová bibliografie*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7054-136-4.

BUKOVANSKÝ, Karel Jaromír. *Slezské báje a pověsti národní* [e-kniha]. V Ostravě: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012.

BUKOVANSKÝ, Karel Jaromír. *Vlastenecké čtení pro mládež* [e-kniha]. V Ostravě: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7054-160-9.

BĚLOHLAV, Josef. *Frenštát a Radhošť* [e-kniha]. V Ostravě: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7054-143-2.

Knihovny Moravskoslezského kraje v novém. Ostrava: Moravskoslezský kraj, Krajský úřad: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7054-188-3.

TVRDÁ, Eva. *Dědictví* [audiodisk] Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015.

Knihovna pro všechny: sborník ze semináře konaného ve dnech 12.–13. 5. 2015 v Městské knihovně Havířov. Vydání 1. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015. ISBN 978-80-7054-220-0.

FOBEROVÁ, Libuše. *Knihovník/knihovna/komunikace: dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven* [e-kniha]. První vydání. V Ostravě: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015. ISBN 978-80-7054-206-4.

CHYTIL, Václav. *Chodci v soumraku* [audiodisk]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2017.

Trénujeme mozek s knihovnou. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace, 2018. ISBN 978-80-7054-258-3.

TVRDÁ, Eva. *Mrtvou neměl nikdo rád* [audiodisk]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2019.

MARTÍNEK, Vojtěch. *O královně Života* [audiodisk]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2020.

Akademické práce o knihovně (řazeno chronologicky)

KOTASOVÁ, Jana. *Úvaha o způsobu financování Státní vědecké knihovny v Ostravě v podmínkách regionální samosprávy*. Ostrava, 1996. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta. Vedoucí práce Eliška Skřídlovská.

MATULA, Jan. *Ekonomický management Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří Vidlář.
Dostupné také z: <https://is.muni.cz/th/m63ro/>

MIKESKOVÁ, Marie. *Historie, současnost a perspektivy rozvoje Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě*. Praha, 2007. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Lidmila Vášová.

VELECKÝ, Martin. *Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě*. Ostrava, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební. Vedoucí práce Petr Hruša.

ZAVADIL, Jan. *Knihovna v Ostravě*. Ostrava, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební. Vedoucí práce Zdeněk Fránek.
Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10084/81562>

KOKEŠOVÁ, Hana. *Studie budovy Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě*. Ostrava, 2011. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební. Vedoucí práce Jiří Kalvach.

KOTHEROVÁ, Lucie. *Financování vědeckých a městských knihoven v České republice*. Ostrava, 2012. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta. Vedoucí práce Dušan Halásek.

MÜLLEROVÁ, Karin. *Objemová studie knihovny, Moravská Ostrava*. Ostrava, 2013. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, Katedra městského inženýrství. Vedoucí práce Hana Paclová.

- TOMÁŠOVÁ, Marcela. *Historie oddělení speciálních fondů Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě*. Opava, 2013. Diplomová práce. Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví. Vedoucí práce Jana Brožovská Onderková.
- ČECHOVÁ, Martina. *Moravskoslezská vědecká knihovna ve Slezské Ostravě*. Ostrava, 2014. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební. Vedoucí práce Klára Frolíková Palánová. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10084/105479>
- PROSKEOVÁ, Eva. *Moravskoslezská vědecká knihovna ve Slezské Ostravě*. Ostrava, 2014. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební. Vedoucí práce Klára Frolíková Palánová. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10084/105489>
- VIDECKÁ, Lucie. *Moravskoslezská vědecká knihovna a městské vzdělávací zařízení na Slezské Ostravě*. Ostrava, 2015. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební. Vedoucí práce Martina Peřínková. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10084/110145>
- ŠIMKOVÁ, Blanka. *Model strategie řízení knihovny*. Opava, 2018. Diplomová práce. Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví. Vedoucí práce Libuše Foberová.
- STEINOVÁ, Tereza. *Knihovna jako prostor pro inspiraci*. Opava, 2020. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. Vedoucí práce Libuše Foberová. Dostupné také z: <https://is.slu.cz/th/m9y8f/>

Články o MSVK (výběr 2011–2020)

2011

BARTÍKOVÁ, Petra. Z knihovny je po dešti sušárna. *Mladá fronta Dnes*. 27. 8. 2011, roč. 22, č. 201, s. B2. ISSN 1210-1168.

HRAZDIL, Aleš. Těšíme se stále. *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy*. 2011, roč. 25, č. 1. ISSN 1804-4255.

Knihovna vydala rozsáhlou bibliografii Ostravy. *Moravskoslezský deník*. 29. 6. 2011, roč. 11, č. 152, s. 3. ISSN 1213-5577.

LESKOVÁ, Ivana. Sliby chyby: nová knihovna nebude. *Mladá fronta Dnes*. 15. 12. 2011, roč. 22, č. 292, s. B2. ISSN 1210-1168.

MATĚJKA, Ivan. Co vás to napadlo, proč zrovna v Ostravě? *Literární noviny*. 2011, roč. 22, č. 9, s. 20. ISSN 1210-0021.

MATĚJKA, Ivan. Slibný začátek v Ostravě. *Literární noviny*. 2011, roč. 22, č. 25, s. 3. ISSN 1210-0021.

MOLNÁROVÁ, Lenka. Když ztratíte své zápisky a poznámky... *Moravskoslezský deník*. 3. 11. 2011, roč. 11, č. 257, s. 5. ISSN 1213-5577.

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě slaví 60 let. *Moravskoslezský deník*. 4. 4. 2011, roč. 11, č. 77, s. 3. ISSN 1213-5577.

PLEVA, Martin. Knihovna v koksovně? V Ostravě možná ano! *Moravskoslezský deník*. 1. 10. 2011, roč. 11, č. 230, s. 7. ISSN 1213-5577.

Voda značně poškodila vzácné knihy. *Moravskoslezský deník*. 25. 8. 2011, roč. 11, č. 199, s. 7. ISSN 1213-5577.

2012

BIDZINSKI, Petr. Černá kostka v Ostravě: bude, či nebude? *5+2 dny*. 2012, roč. 1, č. 7, s. 1, 3.

HARTMAN, Ivan. E-knihy: růst o stovky procent, ale malé peníze. *Hospodářské noviny*. 2012, roč. 56, č. 101, s. 14. ISSN 0862-9587.

KNITL, Martin. Moravskoslezský kraj dluží vědecké knihovně důstojné sídlo. In: *Český rozhlas* [online]. 19. 9. 2012 [cit. 10. 1. 2013]. Dostupný z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/moravskoslezsky-kraj-dluzi-vedecke-knihovne-dustojne-sidlo--1112247

KRUMPHOLZOVÁ, Tereza. Studenti marně shánějí povinnou četbu k maturitě. Třeba na Moliera mohou čekat až deset měsíců. *Moravskoslezský deník*. 2012, roč. 12, č. 44, s. 1. ISSN 1213-5577.

Moravskoslezský kraj digitalizuje historické regionální publikace. *Regiony24.cz* [online]. 11. 10. 2012, © 2003–2011 [cit. 8. 1. 2013]. Dostupný z: <http://www.regiony24.cz/11-165174-moravskoslezsky-kraj-digitalizuje-historicke-regionalni-publikace>

Ostravská vědecká knihovna bodovala v soutěži o nejlepší web. *Moravskoslezský deník*. 2012, roč. 12, č. 81, s. 2. ISSN 1213-5577.

Seminář představil digitalizované knihy. *Novojičínský deník*. 2012, roč. 12, č. 70, s. 8. ISSN 1213-5577.

2013

KARBAN, Pavel. Vědecká knihovna bude, je však otázkou kdy. *Právo*. 6. 2. 2013, roč. 23, č. 31, s. 10. ISSN 1211-2119.

Knihovnám se hlásí stále více čtenářů, může za to i krize. *Mladá fronta Dnes*. 11. 2. 2013, roč. 24, č. 35, s. 1. ISSN 1210-1168.

Muzejní noc začne happeningem. *Mladá fronta Dnes*. 15. 5. 2013, roč. 24, č. 112, s. 3. ISSN 1210-1168.

PLEVA, Martin. Jaká barva má naději na úspěch. *Moravskoslezský deník*. 24. 6. 2013, roč. 13, č. 146, s. 3. ISSN 1213-5577.

ZÁRUBA, Igor. Z podaných 51 českých žádostí prošlo 30. *E15*. 3. 4. 2013, č. 1351, s. 4.

2014

GABZDYL, Josef. Vědeckou knihovnu ničí vlhko a plísně. Politici stále jen slibují. *iDnes* [online]. 24. 3. 2014 [cit. 24. 3. 2014].

Dostupný z: http://ostrava.idnes.cz/vedeckou-knihovnu-nici-vlhko-a-plisne-d8m-/ostrava-zpravy.aspx?c=A140322_2048503_ostrava-zpravy_ama

Koncepce rozvoje knihovnictví v Moravskoslezském kraji. *Právo*. 14. 6. 2014, roč. 24, č. 138, s. IV. ISSN 1211-2119.

MOTLOVÁ, Žaneta. Za starými dokumenty nemusí lidé do archivů. Listiny jsou na webu. *iDnes* [online]. 2. 1. 2014, č. 2 [cit. 20. 1. 2014].

Dostupný z: http://ostrava.idnes.cz/za-starymi-dokumenty-nemusi-lide-do-archivu-listiny-jsou-na-webu-ph4-/ostrava-zpravy.aspx?c=A131231_2016837_ostrava-zpravy_jog

ORAVOVÁ, Monika. Digitalizace regionální literatury v Moravskoslezském kraji. *Čtenář*. 2014, roč. 66, č. 3, s. 98–101. ISSN 0011-2331.

RADOVÁ, Markéta. Z koksovny navrhl knihovnu se „schody do nebe“. Uspěl v klání. *Mladá fronta Dnes*. 30. 9. 2014, roč. 25, č. 229, s. 3. ISSN 1210-1168.

VEŽRANOVSKÝ, Václav. Prázdniny zavítaly i do knihoven. *Moravskoslezský deník*. 2. 7. 2014, roč. 14, č. 153, s. 3. ISSN 1213-5577.

Ukážeme digitalizaci, zve vědecká knihovna. *Mladá fronta Dnes*. 27. 3. 2014, roč. 25, č. 73, s. 1. ISSN 1210-1168.

2015

BARTÍKOVÁ, Petra. Další díl bitvy názorů o centrum Ostravy: kam s knihovnou? *Mladá fronta Dnes. Moravskoslezský*. 8. 4. 2015, roč. 26, č. 82, s. B1. ISSN 1210-1168.

BARTÍKOVÁ, Petra. Prožijte noc v muzeu nebo v knihovně. *Mladá fronta Dnes. Moravskoslezský*. 11. 6. 2015, roč. 26, č. 135, s. 3. ISSN 1210-1168.

Beseda s ostravskou autorkou Evou Kotarbovou. *Moravskoslezský deník*. 8. 10. 2015, roč. 15, č. 235, s. 7. ISSN 1213-5577.

Cestující si mohou půjčit na nádraží knihu. *Právo*. 8. 10. 2015, roč. 25, č. 235, s. 15. ISSN 1211-2119.

JIROUŠEK, Martin. Knihu Dědictví si mohou poslechnout i nevidomí. *Mladá fronta Dnes. Moravskoslezský*. 18. 12. 2015, roč. 26, č. 294, s. 18. ISSN 1210-1168.

Knihovny se podílejí na rozvoji vzdělávání. *Haló noviny*. 8. 10. 2015, roč. 25, č. 235, s. 4. ISSN 1210-1494.

MUŠÁLKOVÁ, Iva. Vědecká knihovna digitalizovala za deset let přes půl milionu stran. *Moravskoslezský deník*. 13. 7. 2015, roč. 15, č. 161, s. 8. ISSN 1213-5577.

Registrace do knihovny pod stromeček. *Moravskoslezský deník*. 14. 12. 2015, roč. 15, č. 290, s. 3. ISSN 1213-5577.

ROZEHNALOVÁ, Ilona. Černá kostka, nebo bludný kruh? In: *Artalk.cz* [online]. 8. 7. 2015 [cit. 15. 7. 2015].

Dostupné z: <http://artalk.cz/2015/07/08/cerna-kostka-nebo-bludny-kruh/>

Statistice knih v šesti skladech. Zvědavci nakoukli do zatuchlého sklepa. In: *Ostrava.iDNES.cz* [online]. 7. 10. 2015 [cit. 10. 12. 2015].

Dostupné z: http://ostrava.idnes.cz/prohlidka-vedecke-knihovny-v-ostrove-dw3-/ostrava-zpravy.aspx?c=A151007_2196844_ostrava-zpravy_mav

Vědecká knihovna vydala první regionální audioknihu, vybrala si Dědictví Evy Tvrdé. In: *Ostrava Online* [online] 13. 12. 2015 [cit. 29. 12. 2015].

Dostupné z: <http://www.ostrava-online.cz/kultura/vedecka-knihovna-vydala-prvni-regionalni-audioknihu-vybrala-si-dedictvi-evy-tvrde>

2016

Dalimilova kronika v knihovně. *Moravskoslezský deník*. 22. 11. 2016, roč. 16, č. 272, s. 2. ISSN 1213-5577.

Elektronické knihy půjčuje knihovna zdarma. *5plus2*. 16. 9. 2016, č. 33, s. 2.

- JIŘÍČEK, Petr a Marie ŠEDÁ. Knihovny se mění. Prioritní jsou dnes jejich volnočasové aktivity. *Moravskoslezský deník*. 21. 10. 2016, roč. 16, č. 247, s. 5. ISSN 1213-5577.
- KOHUTOVÁ, Klára. Černá kostka má (zase) šanci. *Mladá fronta Dnes. Moravskoslezský kraj*. 5. 11. 2016, roč. 27, č. 259, č. 18. ISSN 1210-1168.
- LESKOVÁ, Ivana. Vědecká knihovna má dva tisíce e-knih, půjčuje zdarma. *Mladá fronta Dnes*. 13. 9. 2016, roč. 27, č. 215, s. 14. ISSN 1210-1168.
- MICKERTSOVÁ, Zita. Hledáte zdroje pro bakalářky nebo diplomky? Víme, jak na to. *Sokolska33.cz* [online]. 23. 11. 2016 [cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.sokolska33.cz/hledate-zdroje-bakalarky-diplomky-vime/>
- MOLNÁROVÁ, Eva, Marcela STEHLÍKOVÁ a Monika ORAVOVÁ. Moravskoslezská vědecká knihovna: Chrám informací, co by od EkF kamenem dohodil. *Sokolska33.cz* [online]. 23. 11. 2016 [cit. 25. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.sokolska33.cz/65024-2/>
- MUŠÁLKOVÁ, Iva a Lea PRCHALOVÁ. Na Digitální knihovnu Moravskoslezského kraje jsme pyšní. *Moravskoslezský deník*. 5. 2. 2016, roč. 16, č. 30, s. 7. ISSN 1213-5577.
- Nejlepší knihovnici v kraji má ostravská vědecká knihovna. *Moravskoslezský deník*. 14. 10. 2016, roč. 16, č. 241, s. 2. ISSN 1213-5577.
- NĚMEC, Jaroslav. Černá kostka vstává jako fénix z popela. *Krásná Ostrava*. 2016, roč. 4, č. 4, s. 7–9.
- ORAVOVÁ, Monika. Vydávání audioknih jako jedna z možností prezentace regionální literatury prostřednictvím knihoven. *Knihovna plus* [online]. 2016, č. 2 [cit. 2. 9. 2016]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <http://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2016-02/historie-a-soucasnost/vydavani-audioknih-jako-jedna-z-moznosti-prezentace-regionalni-literatury-prostrednictvim-knihoven>
- Osobité kresby Milana Linharta potěší každého. Nejen šíří inspirace. *Vozka*. 2016, č. 4, s. 31.

Vědecká knihovna v Dolní oblasti Vítkovic by byla dražší než Černá kostka, nelze na ni čerpat evropskou dotací a znamenala by výrazné bourání národní kulturní památky. *Krásná Ostrava*. 2016, roč. 4, č. 1, s. 28–30.

VITOULOVÁ, Milena. Znovu o Moravskoslezské vědecké knihovně, tentokrát v Komorní scéně Aréna. *Krásná Ostrava*. 2016, roč. 4, č. 2, s. 28–34.

ZAJÍC, Josef. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě otevřela své brány před 65 lety. In: *Novinky.cz* [online]. 26. 2. 2016, č. 57 [cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/ostrava-mesto/1227-36093-moravskoslezska-vedecka-knihovna-v-ostrave-otevrela-sve-brany-pred-65-lety.html>

2017

DOLEŽALOVÁ, Denisa. Ostravské knihovny připravily svůj festival. *Právo*. 14. 9. 2017, roč. 27, č. 214, s. 15. ISSN 1211-2119.

FOBEROVÁ, Libuše. The Digital Library of the Moravian-Silesian Region and its Vision. *Bibliotheca nostra* [online]. 2017, roč. 48, č. 2, s. 110-121 [cit. 12. 1. 2018]. ISSN 2084-5464. Dostupné z: https://sbc.org.pl/Content/298073/bn_2_2017.pdf

Knihovnická středa na téma Jak naplánovat město. *Moravskoslezský deník*. 21. 3. 2017, roč. 17, č. 68, s. 3. ISSN 1213-5577.

MULADI, Jiří. Lidé kolem nás – Milan Linhart – literát a výtvarník. *Obzor*. 2017, č. 1, s. 14–16. ISSN 0231-6382.

ORAVOVÁ, Monika a Jana KRŮČKOVÁ. Deskové hry do vědecké knihovny patří! *Čtenář* [online]. 2017, roč. 67, č. 2 [cit. 3. 3. 2017]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2017-roc-69/2-2017/inspirace-deskove-hry-do-vedecke-knihovny-patri-167-2438.htm>

Ostravská pevnost BookYard. *Moravskoslezský deník*. 5. 6. 2017, roč. 17, č. 129, s. 4. ISSN 1213-5577.

Přednáška Patrika Kotrby: Ze srdce Evropy do Santiaga de Compostela. *Moravskoslezský deník*. 16. 5. 2017, roč. 17, č. 112, s. 17. ISSN 1213-5577.

STEHLÍKOVÁ, Marcela. Nové kluby v ostravské vědecké knihovně již od září. *Novinky.cz* [online]. 16. 7. 2017 [cit. 19. 7. 2017]. Dostupný z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/5375-45057-nove-kluby-v-ostravske-vedecke-knihovne-jiz-od-zari.html>

Týden vědy a techniky Akademie věd ČR ve vědecké knihovně – kuriózní patenty 20. století. *Ostrava online* [online]. 3. 11. 2017 [cit. 5. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.ostrava-online.cz/kultura/tyden-vedy-a-techniky-akademie-ved-cr-ve-vedecke-knihovne-kuriozni-patenty-20-stoleti>

V hlavní roli Racing'n'Roll. *Moravskoslezský deník*. 3. 6. 2017, roč. 17, č. 128, s. 4. ISSN 1213-5577.

Vědecká knihovna vydala již třetí audioknihu pro nevidomé a slabozraké. *Moravskoslezský deník*. 10. 10. 2017, roč. 17, č. 235, s. 2. ISSN 1213-5577.

2018

Aktuálně o Černé kostce – kraj se dohodl s architektem Kubou na pokračování projektu. *Krásná Ostrava* [online]. 10. 1. 2018 [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.krasnaostrava.cz/aktualne-o-cerne-kostce-kraj-se-dohodl-s-architektem-kubou-na-pokracovani-projektu/>

Beseda se spisovatelem Vlastimilem Vondruškou. *Moravskoslezský deník*. 9. 10. 2018, roč. 18, č. 234, s. 3. ISSN 1213-5577.

Cestujeme do Číny a Tibetu. *Moravskoslezský deník*. 25. 4. 2018, roč. 18, č. 96, s. 3. ISSN 1213-5577.

FOBEROVÁ, Libuše. Klubová činnost jako vhodná komunitní a vzdělávací aktivita. *Knižnica: revue pre knihovníctvo*. 2018, roč. 19, č. 3, s. 22–25. ISSN 1336-0965.

FOBEROVÁ, Libuše. Budoucnost krajských knihoven. *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online]. 2018, roč. 32, č. 2 [cit. 2020-10-31]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/budoucnost-krajskych-knihoven>

- Historička Veronika Tomášová představí svou prvotinu. *Moravskoslezský deník*. 15. 5. 2018, roč. 18, č. 111, s. 9. ISSN 1213-5577.
- Jak se bydlelo po roce 1918 v Československu. *Moravskoslezský deník*. 20. 11. 2018, roč. 18, č. 269, s. 3. ISSN 1213-5577.
- Knihovna zve na debatu s profesorem Tomášem Zimou. *Moravskoslezský deník*. 24. 5. 2018, roč. 18, č. 119, s. 9. ISSN 1213-5577.
- KOTARBOVÁ, Eva. Projekt Senzační tourné světem první republiky. In: *Haló Ostrava* [online]. 3. 9. 2018 [cit. 13. 12. 2018].
Dostupné z: <http://www.kotarbova.eu/?p=18273>
- Křest knihy Města v Českém Slezsku autorky Evy Tvrdé. *Moravskoslezský deník*. 16. 2. 2018, roč. 18, č. 40, s. 2. ISSN 1213-5577.
- MRVOVÁ, Šárka. Moravskoslezská vědecká knihovna nabízí návštěvníkům novou službu Info Help. *Moravskoslezský deník*. 13. 6. 2018, roč. 18, č. 136, s. 9. ISSN 1213-5577
- Projekt Moravskoslezské vědecké knihovny bude oprášen. „Černá kostka“ ožije. *Moravskoslezský deník*. 19. 5. 2018, roč. 18, č. 115, s. 58. ISSN 1213-5577.
- Přednáška ukáže zvyky Jižní Korey. *Mladá fronta Dnes*. 12. 2. 2018, roč. 29, č. 36, s. 14. ISSN 1210-1168.
- STEHLÍKOVÁ, Marcela. Den otevřených dveří a oslavy 100. výročí Československa v Moravskoslezské vědecké knihovně. *Novinky.cz* [online]. 23. 10. 2018 [cit. 13. 12. 2018].
Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/os-trava-mesto/5375-52868-den-otevrenych-dveri-a-oslavy-100-vyroci-ceskoslovenska-v-moravskoslezske-vedecke-knihovne-.html>
- Také vědecká knihovna žije olympiádou. *Moravskoslezský deník*. 5. 2. 2018, roč. 18, č. 30, s. 3. ISSN 1213-5577.

2019

- Anglické deskohraní. *Moravskoslezský deník*. 19. 11. 2019, roč. 19, č. 268, s. 3. ISSN 1213-5577.

- Beseda s Konkolským. *Moravskoslezský deník*. 21. 3. 2019, roč. 19, č. 68, s. 1. ISSN 1213-5577.
- Černou kostku oživí architekti Kuba&Pilař. *Právo*. 9. 2. 2019, roč. 29, č. 34, s. 11. ISSN 1211-2119.
- Fotograf Říský pohovoří o černobylské zóně. *Moravskoslezský deník*. 21. 11. 2019, roč. 19, č. 270, s. 3. ISSN 1213-5577.
- HONUS, Aleš. Landscape připomíná i Černou kostku. *Právo*. 3. 6. 2019, roč. 29, č. 120, s. 15. ISSN 1211-2119.
- KARBAN, Pavel. Projekt ostravské Černé kostky dostane moderní tvář. *Právo*. 30. 1. 2019, roč. 29, č. 25, s. 10. ISSN 1211-2119.
- KOTARBOVÁ, Eva. Vědecká knihovna nabízí Sametové putování. In: *Haló, Ostrava!* [online]. 1. 11. 2019 [cit. 2. 12. 2019]. Dostupné z: <http://www.kotarbova.eu/?p=20109>
- MRVOVÁ, Šárka. Nohavica nazpíval pozvánku pro festival knihoven. *Moravskoslezský deník*. 20. 9. 2019, roč. 19, č. 219, s. 55. ISSN 1213-5577.
- Přednáška o umění ve veřejném prostoru. *Moravskoslezský deník*. 2. 4. 2019, roč. 19, č. 78, s. 3. ISSN 1213-5577.
- Přednáška zavede do zemí Aztéků a Mayů. *Moravskoslezský deník*. 19. 2. 2019, roč. 19, č. 42, s. 5. ISSN 1213-5577.
- STEHLÍKOVÁ, Marcela. Mistr četby 2019 navštěvuje vědeckou knihovnu už bezmála 40 let. *Novinky.cz* [online]. 3. 4. 2019 [cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/ostava-mesto/5375-55113-mistr-cetby-2019-navstevuje-vedeckou-knihovnu-uz-bezmala-40-let.html>
- STEHLÍKOVÁ, Marcela. Mrtvou neměl nikdo rád – křest audioknihy. *Novinky.cz* [online]. 24. 10. 2019 [cit. 31. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/ostava-mesto/5375-57944-mrtvou-nemel-nikdo-rad--krest-audioknihy.html>
- Ve vědecké knihovně budete moci nahlédnout do virtuální reality. *Moravskoslezský deník*. 12. 11. 2019, roč. 19, č. 262, s. 3. ISSN 1213-5577.

Výstava KomiX je k vidění v knihovně. *Moravskoslezský deník*. 23. 5. 2019, roč. 19, č. 118, s. 9. ISSN 1211-2119.

2020

Festival ostravských knihoven se bude konat za omezených podmínek. *Moravskoslezský deník*. 6. 10. 2020, roč. 20, č. 233, s. 3. ISSN 1211-2119.

FOBEROVÁ, Libuše. Co dělala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě v reakci na pandemii. *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online]. 2020, roč. 34, č. 2 [cit. 2020-10-31]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/co-delala-moravskoslezska-vedecka-knihovna-v-ostrave-v-reakci-na-pandemii>

Mediální gramotnost a kybernetická bezpečnost pro žáky. *talentOVA!!!* [online]. 14. 7. 2020 [cit. 20. 7. 2020]. Dostupné z: <https://talentova.cz/2020/07/14/medialni-gramotnost-a-kyberneticka-bezpecnost-pro-zaky/>

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě otevřena. Knihy budou 3 dny v karanténě. *Program* [online]. 4. 5. 2020 [cit. 10. 5. 2020]. Dostupný z: <https://www.eprogram.cz/magazin/13-volny-cas/1386-moravskoslezska-vedecka-knihovna-v-ostrave-se-pripravuje-na-otevreni-knihy-budou-3-dny-v-karantene>

MRVOVÁ, Šárka. Trasa Festivalu ostravských knihoven bude delší, program pestřejší. *Moravskoslezsky.denik.cz* [online]. 8. 7. 2020 [cit. 9. 7. 2020]. Dostupné z: https://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/trasa-festivalu-ostravskych-knihoven-bude-delsi-a-program-pestrejsi-20200707.html

NOVOTNÝ, Rudolf a Libuše FOBEROVÁ. Vzájemný kontakt v knihovně online svět nenahradí. *Právo*. 3. 10. 2020, roč. 30, č. 231, s. 19. ISSN 1211-2119.

SEDLÁK, Michal. Vědecká knihovna v Ostravě vyhlásila své nejlepší čtenáře. In: *Moravskoslezsky.denik.cz* [online]. 11. 3. 2020 [cit. 28. 4. 2020]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/podnikani/vedecka-knihovna-v-ostrave-vyhlasila-sve-nejlepsi-ctenare-20200311.html>

STEHLÍKOVÁ, Marcela. Autorka Eva Tvrdá představí dvojjazyčnou novelu Oči-ma vidět/Očami vidzec. *Novinky.cz* [online]. 22. 1. 2020 [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/autorka-eva-tvrda-predstavi-dvojjazycnou-novelu-ocima-videt-ocami-vidzec-40310803>

STEHLÍKOVÁ, Marcela. Věda ve vědárně. Úvod nového přednáškového cyklu bude patřit superpočítačům. *Novinky.cz* [online]. 3. 3. 2020 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/veda-ve-vedarne-uvod-noveho-prednaskoveho-cyklu-bude-patrit-super-pocitacum-40315347>

Udržujte svůj mozek ve formě. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. *Moravskoslezský deník. Příloha Literární noviny*. 10. 9. 2020, č. 212, s. 10. ISSN 1213-5577.

Vědecká knihovna nabízí on-line vzdělávání. *Zpravodaj Centrum*. Červen 2020, s. 15.

Resumé (English)

The Moravian-Silesian Research Library in Ostrava, which 70-year activity is commemorated by this publication, was founded under the name the State Study Library in early 1951. From 1954 it was called the State Research Library in Ostrava. At its beginnings the library focused on mining, metallurgy and literature in Polish. However, from the 60s of the 20th century its resources grew wider with books from other technical branches, trade literature, medical publications and humanities publications. Obtaining the right for a legal deposit in 1964 contributed to the profiling of the universal specialized collections of the library.

The library gradually developed consultancy and bibliographical services, oriented its promotion not only to university students but also secondary school students. The result of the library's cooperation with medical libraries was a unique star circulation of professional medical journals. Over the time, technical periodicals and trade literature circulated this way, too. Throughout its activity the library has been organizing education of librarians, cooperating with regional libraries and coordinating their activities. The methodology department has been working since 1971. During the 80s and the 90s the library managed the challenge of automation of the services.

Since 2001 the library has been a state-funded organization of the Moravian-Silesian Region and has been serving under the name the Moravian-Silesian Research Library. Besides the legally obligatory functions, the library tends regional written legacy, for example through creating the Digital Library of the Moravian-Silesian Region or a web portal dedicated to Vojtěch Martínek's personality and work. It publishes regional e-books and audio-books on its own. In addition, the library keeps using increasingly enhanced lending services and improving its electronic services.

Despite changes in replenishing its collections, the library aims to preserve its general orientation. Its involvement in projects focused on handicapped citizens is socially important – the collections are being extended with

audiobooks, books for the visually challenged, subtitled films, tactile games, and so on.

The library is engaged in a lot of educational and cultural events both in the town and the region. It also deals with interest education and popularization of science. Consultancy and educational activities for students and teachers at secondary schools and universities are of high importance as well.

Resumé (polski)

Morawskośląska Biblioteka Naukowa w Ostrawie, której 70-tą rocznicę działalności przypomina ta oto publikacja, została założona na początku roku 1951 jako Państwowa Biblioteka Branżowa. W swych początkach biblioteka ta skupiała się na górnictwie, hutnictwie i polonistyce, ale od lat sześćdziesiątych XX. wieku jej fundusz powiększył się o książki z innych dziedzin, takich jak literatura obejmująca działalność przedsiębiorczą, publikacje medyczne i naukowo-społecznościowe. Uzyskanie prawa do obowiązkowego egzemplarza w roku 1964 ustaliło ogólny naukowy charakter biblioteki.

Biblioteka stopniowo rozwijała usługi doradcze i bibliograficzne. Usługi pierwotnie skierowane do wyższych uczelni rozszerzyła o promocje dla szkół średnich. Wynikiem współpracy z bibliotekami medycznymi było udostępnienie ich pozycji za pomocą księgozbiorów wymiennych; stopniowo tym sposobem były udostępniane periodyki techniczne oraz literatura przedsiębiorcza. Przez cały czas swego istnienia biblioteka zapewnia i organizuje doszkąlanie bibliotekarzy, współpracuje z bibliotekami regionalnymi i koordynuje ich działalność – dział pomocy metodycznej funkcjonuje od roku 1971. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych biblioteka stopniowo wprowadziła automatyzację usług.

Od roku 2001 działalność biblioteki wspiera Województwo Morawskośląskie i od tego wywodzi się jej dzisiejsza nazwa – Morawskośląska Biblioteka Naukowa w Ostrawie. Oprócz funkcji ustanowionych ustawą biblioteka zapewnia opiekę nad dziedzictwem piśmiennictwa regionalnego, naprz. wybudowaniem Biblioteki Cyfrowej Województwa Morawskośląskiego albo portalu internetowego poświęconego osobowości oraz działalności Vojtěcha Martíńka. Z własnej inicjatywy biblioteka wydaje audio-booki i e-booki. Biblioteka nieustannie wykorzystuje najnowsze systemy wypożyczeń oraz ulepsza swoje usługi elektroniczne.

Pomimo zmian w sposobie dopełniania księgozbiorów biblioteka stara się o zachowanie swego ogólnego zasięgu działalności. Wielkie znaczenie

społeczne ma także wdrożenie biblioteki do projektów związanych z osobami niepełnosprawnymi – księgozbiory są dopełniane o audio-booki, książki dla niewidomych, filmy z napisami, dotykowe pomoce itp.

Biblioteka włącza się do doskonalących i kulturalnych wydarzeń miasta Ostrawy i regionu. Poświęca się edukacji w zakresie zainteresowań oraz popularyzacji nauki. Ważne są działania konsultacyjne i doskonalenie studentów i pedagogów średnich szkół i wyższych uczelni.

70 let vědecké knihovny v Ostravě

Libuše Foberová a kolektiv

Vydala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Autorský kolektiv:

Libuše Foberová, Jan Heczko, Jakub Maruš, Monika Oravová,

Marcela Stehlíková, Pavlína Szöke, Marie Šedá

Úvodní slovo: Ivo Vondrák, Jaromír Kubíček

Překlad resumé: Alena Fialová, Alexandra Zdražilová

Jazyková korektura: Jakub Maruš, Monika Oravová

Fotografie:

archiv MSVK

Zdeněk Janošík

studenti Střední školy služeb a podnikání, Ostrava-Poruba,
a Střední odborné školy umělecké a gymnázia, s. r. o.

Grafický návrh a sazba: Jakub Maruš

Návrh obálky: Daniel Růžička

Tisk: FINIDR, s. r. o.

Elektronická publikace, Ostrava 2020

ISBN 978-80-7054-294-1